

2658

SZÉPIRODALMI

DOLGOZATOK

SZOMBATHY IGNÁCZTÓL.

Ára, borítékba fűzve, 30 pkr.

A jövődelem a sz.-fehérvári reáltanoda
javára fordíttatik.

SZÉKES-FEHÉRVÁROTT,
ÖZVEGY SZÁMMER PÁLNÉ BETŰIVEL, 1858.

SZÉPIRODALMI

DOLGOZATOK

SZOMBATHY IGNÁCZTÓL.

1858. SZOMBATHY TÁR
bemutatói lapló ~~2658~~ 2658.
száma

SZÉKES-FEHÉRVÁROTT,
ÖZVEGY SZÁMMER PÁLNÉ BETŪIVEL. 1858.

557

TEKINTETES NEMES
FERENCZY JÁNOS URNAK,
SZÉKES-FEHÉRVÁR SZ. KIR. VÁROS
ÉRDEMDÚS
POLGÁRMESTERÉNEK,
A TANÜGY BUZGÓ PÁRTOLÓJA-
ÉS ELŐMOZDÍTÓJÁNAK
HÁLÁS TISZTELETTEL

AJÁNlja

A SZERZŐ.

ELŐSZÓ.

Korunkban, hála Istennek! mind a magas kormány, mind a testületek és magánosok egyiránt felkarolják a népnevelés ügyét, s tehetőségök szerint örömmel áldoznak a tanügy előmozdításához. Csekélységem is ohajtana pár fillért e szent célra juttatni; de csupán csak szellemi tevékenységemet ajánlhatom föl. Mint-hogy szellemi munkálatom által anyagi hasznot kívánok a tanügynek hozni, legczélszerűbbnek tartám szépirodalmi dolgozataimat közrebocsátani, melyek a gyöngye ifjúságnak nem valók ugyan, de annál kedvesebben szoktak fogadtatni a felnőttektől, a nagy közönségtől.

Jelen kötetkében ifjúkori dolgozataimat, melyek nagy részben már lapokban is közölve voltak, nyújtom a tisztelt olvasónak.

A nyilvánosság elé bocsátott első dolgozatom volt „A napló” című beszélyem. Ezt még 1846-ban (19 éves koromban) fogalmazám. Megjelent Győrött a „Hazánk” című lap

1847-iki 56—61. számaiban (máj. 11—22.). Második beszélyem volt a „Rengővár“ mely Pesten a „Honderű“ 1847-iki 10. 11. számaiban jelent meg (szept. 7. 14.). „A jövendölés“ című kis népies elbeszélés a „Kath. Néplap“ 1850-iki 12. számában közöltetett (szept. 19.). A többi itt közlött darabok most először látnak napvilágot. „A sors szeszélye“ című beszélyt 1851-ben fogalmazám. Versirással keveset foglalkoztam. Mutatványul közlök három darabot. 1852. óta a komolyabb tudományok kedvesebb foglalkozást kezdének nyújtani, s ezek vették igénybe megtakarított időmet. Néhány tankönyvet adék át ezóta a nyilvánosságnak; de a szépirodalommal nem foglalkozám többé bővebben.

Ha jelen szépirodalmi dolgozataim a nagy közönségnél pártolást nyerendnek, kevés idő múlva tanügyi dolgozataimat is kiadandom, melyek jövedelmét (mint a jelen kötetkeét) szintén a sz.-fehérvári reáltanoda javára kívánom fordítani.

Kelt Székes-Fehérvárott, szept. 30. 1858.

Szombathy Ignác,
alreáltanodai igazgatótanár.

RENGŐVÁR.

Lelkem elmereng hazánk vésteljes multján. Hat évszázaddal visszaröpítem gondolatimat a képzélet gyors szárnyain, és kalandozni engedem a kedélyleverő zavarok veszélyes tömkelegében. Keblem mélyéből keserü sohajok emelkednek; mert lelkem előtt e dicső hon dült arcza áll!

Szegény, szegény hazám! minő lehete sorsod e boldogtalan korban?!.. E dicső hon, mely az elveszett édent kárpótolható, mikép birhatta el azon átokteljes vizsályokat, melyek alatt meg kellett görnyednie?! — Ez erősen nagy nemzet, mely hajdan dicsfényben tündökölt; mely Ázsia homoksivatagait elhagyván, a félvilágnak diadalmas hódoltatója lön: a végzet elemeket rázkódtató dúlása által elbódíttatva, a feledés gyászos örvénye felé gyors léptekkel indult!....

Nem nem!.... Fönmaradánk mi a századokig
vészt lehelő vad kajánság éhes toroka előtt; legyőztük
a viszályok dúló szörnyeit; és a vért szomjazó ádá-
ság nem vón rajtunk erőt!

I.

A hullámzó idő végtelen folyamából azon kor
merüle föl, melyet mi tizenharmadik századnak ne-
vezünk, és hozott magával mentőhajót, melyen
egyesülés és béke zászlója lebegett: ámde a kormány
Endre gyöngé kezébe jutván, a közelgő viharok
ismét vészszel fenyegető hullámokat hozának honunk
hajója felé... Megragadá Béla az átadott hatalmat,
de a veszni indult hajót nem bírta az örvényből
kiragadni. Egy rémitő szörny emelte föl vakmerő
fejét, és elnyeléssel fenyegette mindent. Öblös tor-
kából sűrű láng tolúla elő, és fölperzselé az árbo-
czokat, melyek recsegve pattogtak szét a megrémült
evezőkre. Majd ismét aczélfogait vágta hajónk ol-
dalába, és iszonyuan kezdé pusztítani annak részeit,
mialatt, ami éldelhetőt talált, mohón falta fel!...
Egy szigetre úszott a kormányos, csak kevesen
rejtheték el magokat a hajó sejtjeibe, míg a nagyobb
rész a telhetetlen szörnynek esett martalékul!

Gyászos tatárháboru! ilyen a te képed....

*

Honunk északkeleti részén, a Kárpátok regényes bércei közt néma egyszerűségben állt Rengővár, melynek erőssége nem vastag falaiban, de vitéz védőiben volt keresendő. Búsan tekintte le magas helyzetéről bájos völgyébe, melyet szeszélyes helyzetben kis kápolna díszíte. A várat erdős bércek környezék, melyek aljai repedezett szirteken nyugvának, s az erdő bokrai madárkák hangjaitól zengtek.

A tavaszi nap zöld pázsittal voná be a mezőket, s azokat illatozó virágokkal tarkáztatván, az ezelőtt szunnyadó természetet élénk működésre ébreszté.

Mély andalgásba merülten ült egy tizennyolcz éves lányka a kápolna közelébeni pázsiton, és hárfáját pengetvén, a kicsalt hangokat szava ezüst csengésével kísérec. Majd ismét hangszerét elvetvén, mély gondolatokba merült.

— Hol lehet ő, a kedves?! nem véres küzdelem közt sujtja-e most az ellenséget Pest környékén?!... Tudom harczolás közt is Ilkájáról gondolkozik, miként én most felőle!

Ismét dallani kezdé. Alig végezte ezt, és egy deli ifju toppant elő. Ilka megrettenve szökött fel helyéről, és zavarodtan tekinté a megjelenőre.

— Bocsánat Ilkám, — mondá Dezső — kissé meglepni kívántalak. Folytasd énekedet, oly kedvesek nekem rózsaajkad ezüstcsengései!

— Dalom csak rokonkeblet érdekelhet, pedig nem hinném...

— Hogy szeretlek! — vága közbe Dezső. — Oh Ilkám, ha éreznéd, miket én éreztem ide jöttömig, nem ily hidegen szólnál hozzám!..

— Hát mit érezhettél, mit gondoltál oly különöst?! Igaz, én is elmented óta oly szokatlan változást szenvedtem. Nem akarám hinni, hogy távol vagy... De miért jövel most, midőn Pest környékén a mogul hadat kellene bevárnod?

— Oh Ilkám, szomorú sejtelmek üztek engem ide! tán hazánk végpusztulása következik ezen zavaros előzményekre!

— Elrémítnek, Dezső, szavaid! De folytasd csak, én részvéttel hallgatom, mert honunk sorsa igen érdekel.

— Alig értem atyám- és seregével Pestre, csakhamar Hédervári nádor is megjelent megvert népével a határszélekről, azon hírrel, mikép Batu Kán ötszáz ezernyi seregével a fákkal erősített határokon áttörvén, majdnem tönkre tevé a maroknyi nádori hadat. E szomorító közlemény némelyeket rettegésbe hozta, míg mások neveték és túlzottnak állíták a

hírt, s készek valának rögtön utjokat állni az előre rontó vadaroknak; de a hiedelem, miszerént a kunok a tatárok frigyesei, csak ingerültséget okozott a nemesek közt, habár a király Kuthen kun vezért néhány főbjeivel örizet alá tételé is. Hihetőleg azért jelentek meg oly kevesen a nemesek közül. — Atyámat ezen makacs rendetlenség komoly hangulatba tévé, és két hű szolgát mellém rendelvén, azon meghagyással, hogy inkább szükség esetén várnyunk mellett várunkat védelmezsem, Pesten maradhatási kérelmem daczára, haza küldött. Kölcsönös aggály közt váltunk el egymástól, és a harczi tüzet szerelmi láng váltván föl keblemben, a vágy és remény szárnyain inkább, mint száguldó lovamon, siettem hozzád, szolgálmat a várba küldvén.

— És én szüntelen felőled s hazámról gondolkoztam, gyanítván...

— Hogy hősi koszorúval vezetlek oltár elé nemde?

Ilka pirúlva süté le szemeit és nem szólt. Dezső heves csókot nyomott eperajkára, és lelkesülten kiálta:

— Szeretlek, mint — hazámat!

Mindketten a várba siettek föl.

II.

Ilka egyike volt azon keveseknek, kik történetünk korszakában keblök érzelmeit nem a hiuság és nagyravágyásnak, de hazájok s kedvesök iránti tiszta szerelemnek nyiták meg. Nem fért szivébe semmi oly szenvedély, mely keble tisztaságát megsérthetné. Szülői elhunytá után hat év óta Rengei, a várur házánál, mint távoli rokon gyámság alatt növekedvén, ez idő alatt Dezső, a várur fia, ifju keble tiszta érzelmével vonzódék e kedves lényhez, és testvéri szeretettel barátkozának egymással. Azonban e testvéri barátság csak lepel volt egy édesebb érzelem fölött, de melyet fiatal koruk és más tiltó körülmények mindedig fölfedezni nem engedének. — Dezső, a már huszonkét éves ifju, bár keble harcztvágytól ége, mégis szívesen engede atyja kívánatának, ki őt Pestről várába küldé, mert így biztos alkalmat reméle keble szerelmét teljes tisztaságban megvallani.

Néhány nap mult el így.

Egy kellemes délután Dezső és Ilka vidor csevegésbe merülve ültek egymás mellett. Kün csekély zaj hallatszott, de ez őket nem zavará, annál kevésbbé, minthogy az éber figyelme várnagy minden történőről felelni ígérkezett. — Azon pillanatban,

midőn Dezső kedveséhez hajolva, annak ajkára heves csókot csattantott, belépett a terembe egy magas férfiú hadi vértzetben; sisakját leemelvén, szikrázó szemeit az ifjúra szögezé, és látván a történetet, haragosan toppantott, hogy szinte rengett a terem.

Dezső és Ilka megrettenve tekintének vissza, és zavarodtan, elsápadva sietének az érkezett felé.

— Jó atyánk! hozott az ég!

Rengei szótlán állt, de büszkén méltóságos tekintetét lövellt Ilkára, majd ismét fiához fordulván, kis szünet után zord hangon mondá:

— Fiú! tán Archimedes köreit vizsgálád? már a vár is elfoglaltatott.

Dezső megdöbbenve emelé szemeit atyjára, de ennek haragos tekintetét ki nem állhatá. Zavarát eltitkolandó, határozott léptekkel ment a falon függő fegyverekhez, és egy szablyát s íjat leemelvén, erőtetett nyugodtsággal szólt:

— És atyám?!

— Mi ez?! tán harczra kívánsz inteni?.. Pulya fattyu! tán az ölebet akarod utánozni, mely a rablók távozta után kezd ugatni?— Rejtsd el szablyádat gyáva utóda öseidnek, és harcolj inkább nyelvvel rokka mellett a nők táborában.

— Atyám!?!

— Szót se többé! tanulj éberséget.— Te pedig

kisasszony, térj rokkádhoz, és ha csókolódní kívánsz, menj szüloid sírkeresztéhez; úgy hiszem, a sírhantok inkább érdekelnek, mint fiam ajkai.

Ilka igen érzékenyen vevé e kiméletlen szavakat, és könyező szemekkel lépett gyámja elé, kezét csókolandó, de az távozást inte.

Ilka távoztával Rengei, Dezsöhöz fordúlva, szavait folytató :

—Köztetek minden összejövetelt jövőre szigoruan megtiltok, és ha parancsamat megszegnétek, Ilkát zárdába küldöm, téged pedig kitagadlak. Egészen más czéлом van irányodban, és ezen tilalam csak javadra fog válni; gondolkozzál nemesen, és légy éber mindig. Ime, mily vétkes feledékenység vala ez! már megmaradt vitézeink is beszálottak várunkba, míg te férfiuhoz nem illó merengésedben mindenről megfeledkezél.

— Tehát nincs várunk elfoglalva?

— De igen — általunk.

— Győzelemmel tértek meg?....

— Hallgass fiú! mert — vér tolúl arczomra, ha rá emlékeztetsz! Ily rút megveretés!.. Sír a lélek bennem, ha honunk szomorú sorsát meggondolom! de így van ez, ha viszályok ördöge kísérti meg a nemzetet.

A mint Pestet elhagyád, pár nap múlva már

távulról feltoluló lángok hirdetéék a falvakat pusztító mogolok közeledtét. Még Kálmán herczeg horvátjain s néhány megyei hadon kívül alig volt más a táborban. Ugrin, kalocsai érsek, gyávaságnak tartván az ország egész erejét s a kunokat bevárni, zászlóaljával egy mogul csapat ellen, a király parancsa ellenére, harczra szállt, de egész hadának vesztével és majdnem életével lakolt. Ezen kísérlet nem sikerülte még inkább elcsüggeszté a magyarokat. De miután a megérkező Fridrik kiseded hadával egy tatár csoportot megszalasztott, s a futamlók közül egy elfogtván, az kunnak találtatott; majd ismét azon hír terjedvén, miszerént Vácztot is a kun előhad gyujtotta fel: erre a táborban oly ingerültség támadt, hogy sokan a mogolok ellen hadakozni vonakodtak, míg többen az osztrák fejdelemmel egyesülve, a kunok vezérét családjával együtt felkonczolák. Iszonyu lön most a zavar, mely minden jó hazafi keblét kellemetlenül érinté. A kunok felázadának ellenünk, s a tatárokkal szövetkezve, dúlni kezdék e hont, mely őket keblébe fogadá!.. Vértő kebellet tértünk a Sajó partjához, és felütöttük táborunkat. A gondatlan magyarok, miután az ellenséget a Kálmántól vitézül védett hídtól visszaverték, már bátorságban vélvén magukat, álomba merültek. Az éj csöndében az ellen átkelt a Sajón, s az ál-

madozók akkor vevék észre a cselt, midőn, mielőtt csatarendbe állhatnának, harcra kényszerítettének. A tatárok készületlen sergeinkben borzasztó öldöklést vittek véghez, s a rend felbomolván, mindenki, merre rést talált, futásnak eredt; de a legnagyobb rész lekonzoltatott. Én kevés vitézimmel kínos küzdelések közt áttörtem az akadályokon, és ezer életveszély közt, sok bolyongás után, népemnek alig tizedrészével végre megérkezém! — Viszályok átka sujtja e nemzetet! A hitvány vadarok, kiket eleink játék közt szalasztottak volna meg, most meg birták győzni a korcs unokákat. Magyarok szent Istene, miért küldéd ránk ez átkos gyalázatot?!.. Ha tudtam volna, hogy szerelmi merengés közt talállak, haza nem bocsátlak vala; inkább maradtál és vesztél volna a táborban, mintsem nemzetem koresait te is szaporítsad.

— Bocsáss meg atyám, hisz a várnagy mindenről számolni és kezeskedni ígérkezett.

— És így bátran csókolódzhatál! Menj, korcs fiú, méltatlan utóda őseidnek, térj a fegyvertárba, és tanúlj éberséget inkább, mint Ovidius verseit. Ha azt sajátoddá tevéd, jöj elé, de előbb ne.

III.

Hetek multak el; Rengei örszemei mindig Dezsőn függtek, s mindig talált okot őt Ilkától távol tartani. A szelid lányka szobájába vonúlva, egyedül Liza barátnéja társalgásában keresett szórakozást. Gyakran, midőn betegei ápolását, mi napi foglalkozása volt, elvégezvén, a völgyi kápolna felé nyíló ablakához ült és a viruló természetten legelteté szemeit, önkénytelen sohaj tört fel kebléből; de szóval soha sem panaszkodék. Dezső estenkint a sziklák közt andalogván, vadászkürtje bús hangján röpité a légbe keservét, és méla ábrándba merülve, könnyebbült kebelével tére meg várába, midőn a hold vilálágánál ablakáról letekintő kedvesét láthatá fehér kendőjével kürtje dallamára tetszést inteni.

Igy történt ez majdnem naponkint, ha az idő és a hold kedvezett.

IV.

Egy éji esemény megzavará a dolgok emez egyhangú folyását.

A hold fényes sarlója a bérczek mögé vonúlt, s az éj sötét leple borítá a láthatárt. Álomba merült az élet, csak a zuhanyok moraja viszhangzott a

regeteg sziklái közt. Emelkedni kezdő szél suhogott a fák lombjain, és sűrű fellegeket idéze az égre, melyek közt szakonkint morgó dördülések váltogaták egymást.

A fövényóra lefogyott s a toronyőr Rengővárban éjfélt kiálta, mit őrtársai tovább hangoztatván, harsány kiáltásukkal a baglyokat riaszták el vadászatukról.

A szél lassankint dühös viharrá kezdte fajúlni, s bömbölve süvöltött az ormokon, az égen sötét felhőket hajhászván, melyeket vakító fényű villámok ropogva szeldeltek át.

A távolban vöröses sárga fény kezdte terjengni, s borzasztó színbe öltözteté a tárgyakat. A világosság mindegyre emelkedék s iszonyu lángokká vált, melyek óriási tűznyelvek gyanánt nyaldosák a bérczek ormait.

A vihar üvöltéseinek szakonkint beállott apró szünetei közt kínos rivalgások emelkedtek a légbe, és fájdalmas szánakozásra hangolák a feszült figyelemmel hallgatódzó éber lakosok kedélyét. Majd ismét vad ujjongások törtek elő, melyek mindinkább közeledvén, szomoru sejtelmeket idéztek elő Rengővár éjőreiben.

A vár ugyan hegyek közt állt, s távol a helyséektől néma magányában a tatárok csoportjai elől mintegy elrejtözve, azok dulásaitól eddig megkimél-

tetett; azonban látván s hallván a toronyőr a törté-
nököt, rettentő zajjal harsogá le a vészhangokat, és
lázítólag riasztá fel a vári lakókat álmaikból. Néhány
percz múlva a várudvarra sietének a daliák, és égő
szövetnekek mellett rendbe állva, kivont szablyák-
kal várak a vezért. Bátor elszántság tüzelte keblö-
ket és honszerelemtől lelkesülten üdvözlék az érkező
Rengeit, kit fia Dezső követett.

A vezér kémeket küldé a várból, a körülmé-
nyekről tudomást szerzendő, és vitézeihez fordulva,
buzdító szavakkal lelkesíté ezeket.

— Hazánk feldúlt nyugalma hősi tettekre hí fel
bennünket bátor lelkü vitézek! — így végzé beszédét.
— Ismerem dicsszomjas lelketeket, és bizton remélem,
miszerént rendületlen bátorságtokat hősi koszoru jutal-
mazandja. Szép alkalom nyílik vitéz elszántsággal
vini ki a vadarak által elrablott csendét honunknak,
s ha csekély erőnk miatt azokat honunkból végkép
ki nem űzhetjük is, legalább csapatokint megvervén,
e szép vidéket vad pusztításaiktól megmenthetjük.
Legyünk erősek, mint vérrel szerzett honunk nagy-
hirű ősei, hogy egykor hálával emlékezzenek utó-
daink tetteinkről, majd midőn hamvainkon langy
szellők lengenek! A haza legyen jelszavunk. Dezső
fiamat alvezérül tiszteljétek... Most nyugodjatok el
hü vitézim, míg a kiküldött kémek visszatérendnek,

hogy újult erővel küzdhessünk meg vadár elleneinkkel. Még mielőtt a korány bibora bérceinket szinezné — sikra szállandunk!

A vezér utószava a nyugtalanság egy nemével tölté el a daliák kebelét, kik feszült vágygyal várák a csata kezdetét. Azonban a parancsszóra lakaikba vonultak vissza.

Dezső, mihelyt atyját elhagyhatá, örömittasan sieté Ilka szobájába, hol pislogó mécs terjeszte még gyöngé világot. Ilka még ébren, könnyező szemekkel ült asztalánál, hárfája méla hangjain andalogva; ablaka táblái betéve levén, a kün történőkről nem tudá semmit, s mindenről megfeledkezve, nem vevé észre a halk léptekkel belépő ifjut.

Dezső megszomorodva tekinté a szenvedő, halvány nőre, kinek arczeleiről hona- s kedveseért aggódó szerelmet olvása le.

— Mily szép ő! — szóla magában megilletődve — még e néma bánat közt is oly igézö, oly angyali! — s hozzá közelitvén, némi gyöngédséggel susogá:

— Ilka!

Ő megdöbbenve tekinté föl, s meglátván Dezsöt, gyöngé pir boritá el arczát.

— Bocsánat, Ilka! örömhirt hozok.

— Tán a mogolok eltávoztak?

— Még nem! de elkergetjük a garázdákat. Én

atyám által alvezérré neveztettem, és így alkalmam leend hazánk utált elleneivel diadalmasan megküzdeni.

— Oh Dezső! gyász hír ez nekem! Elvesztém szülőimet, veszni indult a haza: csak te valál egyedüli vigaszom, de érzem, te is elhagysz már!...

— Nem, kedves! — szóla lelkesülten az ifjú — nem! a bátort szerencse követi, és én bízom a magyarok Istenében, hogy hősi hírrel koszorúzva térendek vissza hű kebledre!

— Ah Dezső! ha vissza nem térsz, e sziv...

Dezső most fölnyitá az ablaktáblát, s azon a sárga lángok borzasztóan világítanak be. Ilka e látványra megrázkodott.

— Nézd kedvesem! — mondá az ifjú — nézd ama terjengő lángokat, melyek pattogó szikrazáporral tolúlnak a fellegekhez: ez is a vad pogányok átkos műve!... Ők, a kegytelen tigrisek, hány ezreket hurczolnak el kínos rabságra, kik e hon virányain nem fonandnak többé koszorút?! sötét börtönökben sápadtan ülnek, s jajaikon senki nem könyörül! Ők dúló viharként pusztítják legkiesb falvainkat: és én mindezt, egybefont karokkal állva, részvétlenül nézem?! Nem, Ilkám, ez bűn, iszonyu bűn lenne! Isten bár szórja is mennyköveit nemzetünkre, ennek büneit feledve, megáldja fegyverünket, és szép hírrel térendnek meg sokan a dicsőség mezejéről!

Ilka vidoran simult Dezső keblére, és egész bensőséggel szóla:

— Bocsáss meg Dezsőm! szavaimért bocsásson meg hazánk nemtője. Ezerszer boldogabbnak érzem magamat, mint kit gyöngy és arany fedez, midőn ily férfi keblére simulhatok, ki honának nagyságot nemzetének fényt s boldogságot ohajt szerezni. Bár volnék férfi! fölfegyverkezve követnélek a csatába; mert hol ily bátor lelkű küzd, onnét fut az ármány és csüggedés. Menj Dezső! harczolj a hazáért. Imám kísérend kétes utadon; s ha az eget megengesztelhetem, tán győzelmi koszorúd atyád szívét is meglágyítandja irántunk.

— Így kedvesem! így szeretlek én! És most — dühöngjön a vész köröttem, bömbölgjön az orkán éltem hajója fölött, hulljanak a villámok záporai: én rendületlenül állandok; mert birok egy varázsszert, mely megóvand mindentől, mi rossz, mi vészes; birok egy hű kalauzt, mely biztosan vezeti lépteimet; birom nemesen érző szivedet, erényesen hű szerelmedet!.. Isten veled Ilkám — a viszonzlátásig!

— Vezéreljen az ég!

Dezső távozott.

V.

A vihar csillapult. Szürkülni kezdte a keleti láthatár, s a tárogató hangjára a vitézek sietének a várudvarra.

Kevés szünet után Rengei, fiával, mint alvezérrel jelent meg a nyugtalan sereg előtt. A vezér újra buzdító szavakkal inté daliáit bátor csatára, s hűségi esküjökre figyelmezteté őket.

Egy csapat a várban maradt, ezt veszély esetén védelmezendő: a többiek a megérkezett kémek utasításai szerint, Rengei vezérlete alatt harcra indultak.

A kelő nap ragyogó sugaraival újra megvidámitá a természetet, s bátorságot lövellt az elszánt magyar seregbe.

Lejutának a völgybe. Majd ismét a hegyek közt tovább haladván, egy dombról ellenséges csapatokat pillantának meg a távolban, kik zsákmányosztással foglalkozának.

Azonban észrevevén a mogolok a magyar sereg közeledtét, csakhamar harczyi rendbe állván, vad zajongással várak be a magyarokat.

Rengei a kézviadalt nem kedvelvén, távulról parancsolt harczkezdést. Iszonyu riadások közt hullott a nyilzapor mindkét részről, és kétségbeesve folyt a harcz.

Rengei és Dezső fölött a nyilak sokasága elborítá a tiszta eget, de ők, mint tengeri szirt, erősen állottak.

A tatárok száma mindegyre látszott növekedni. A magyarok száguldó paripáikon nyilsebbel rohannak rájuk, és egész elkeseredéssel iszonyuan véres csatát vínak....

Hull a pogány! Dezső százakat ver le, s új száz ellene.

Mily zavar!

A magyar sereg két szárnyát szétnyujtván, az ellent ügyekszik bekeríteni. Dezső egyre dül, mint rémtől futnak tőle a vadarak.

Az ellenség bekerítve!

Rengei a testhalmakon száguld keresztül. Imitt-amott még néhány gyöngye csapat az ezrekből....

Új rend a vadaroknál!... Dezső az ellenségtől körülvéttetik, lova átszurva alatta!.. Hanyattbukott!

Rengei vitézeivel az ellenségre ront. Ez megfutamlík és Dezsőt magával ragadja. A futamlók szilaj elszántsággal törnek különböző irány felé. Közölök sokan elfogatnak, mások erősen megsebesülve esznek; de egy csoport vastag tömegben ront át a magyarokon, s vezérüket megmentve, Dezsőt is magokkal viszik — fogolyul.

Az öldöklés megszűnt.

Rengei visszavonulást parancsolt. A veszteség csekély volt; vitézei közül csak kevesen veszték el, de ezek között fiát is gyanítván, vigasztalhatlanná lett. A Dezső iránti szomorgás közös lön a seregben. A foglyok nagy száma nem látszott kipótolhatni a veszteséget.

VI.

Rengei leveretten ült asztalánál. Fejét jobb kezére bocsátván, szemeit az oldalán függő kardon nyugtató.

— Mennyi halált szórtam veled, kedves fegyverem! hányan hanyatlottak le általad az éji néma sírba?! Édesen hangzik még pengésed agg füleimnek; ah, de nem úgy, mint ezelőtt!... Vidám napok, be hamar eltűntetek! Boldogtalan én az atyák sorában! veszni hagytam fiamat; halálnak adám azt, kit a gondviselés tán hosszabb életre adott! Balga én! miért is vivém magammal?! hisz tudhatám, miszerént ő még fiatal, heves természete őt vészbe sodorhatja! Kedves fiam! nem boldogítod már atyádat szép reményekkel! Mily vitézül harczolt honáért ily ifju korában! de eltűnt ő; vele együtt reményem is! Itt vagyok most a világban egyedül! hű nőm s gyermekemtől elhagyatva! Már csak rajtam a sor,

hogy ismét lássuk egymást! De hátha még él?! Isten! titkosok utaid, vezérelj őt vissza karjaim közé!

Ilka lépett be mély gyászban, kisírt szemekkel, melyeket zilált hajfürtei törölgettek. Liza barátnéjához s általa hozzá is eljutván Dezső eltüntének hire, igen elszomorodott s gyászt vőn magára. Halvány arcza szánalomra indítá a különben keményszivű Rengeit, ki őt magához intvén, részvétellel tudakozék körülményeiről.

Jótevény ír gyanánt hatának Ilka sebesült szivére gyámja részvevő szavai, és érzékeny szavakkal rebegé háláját.

Békekövet jelentetett be.

— Mit akarhat a megveretett? — tünődék magában Rengei. — Sejti, hogy újra rá török, vagy alkudozni kíván foglyaiért, gyanítván, mikép kívánatára hajlandok: de csalatkozik! Ujra hadat neki, ne legyen nyugalma, míg fáradt teste ravasz lelkét kiadandja.

A követ belépett, mélyen meghajolva:

— Üdvözlégység magyarok dicső vezére! Kánunk helyettese, Kadán vezértől hozzád küldetve jövök, szerencsétlen fiad élte megmentése tárgyában.

Rengei, ki fiát eddig holtnak hívé, e váratlan hírre, kitörő örömmel kiálta:

— Mit? fiam él?! hol ő?

Igen, ő él. Két ut vezet szabadítására: mondj

le várad birtokáról, vagy add gyámleányodat vezérünk barátjának nőül. E két feltét közül válaszs: különben fiad a legborzasztóbb kínokkal végeztetik ki.

Ilka remegve, esdő tekintettel fordúlt Rengeihez.

— Hah vakmerő! Mondd meg vezérednek, hogy a hü magyar jobban szereti hazáját, mint gyermekét, jobban mint saját életét, és készebb nyílt csatában elvérzeni, mintsem ily alacsonyságra vetemüljön. Fiamért foglyait kiadom, de váramat s gyámleányomat, míg élek, pogány soha nem birandja. Ha pedig fiamnak csakugyan halnia kell, gyilkoljátok őt a legkínosabb halállal; mint igaz magyar, bátor homlokkal nézend a rémítő halál szemébe. De vidd hírül, vakmerő, főnöködnek, miszerént holnap feldúlom mindenét, és ha kezeimhez kerülend, nem lel irgalmat maga s családja életére.

A követ elmerengett Ilka nézésében, s nem látszék figyelni Rengei szavaira. Most vakmerő bátorsággal szóla:

— Rengei, add Ilkát a kun Szecsőnek, és fiad szabad leend!

Rengei iszonyu haragra gyuladt.

— Ki vagy te vakmerő, hogy ily szentelen mersz lenni?!... Ah fondor álnokság! Szecső, te pokol frigyese! nemzetem s nemzeted szemetje! te, ki nem érdemled, hogy e szent földet szentségtelen

lábaiddal tiporjad; te, kitől két éve, mint becsületesnek hitt jövevénytől, Ilkát megtagadtam: mint honáruló, hazám utált ellenségének átkos frigyese, most ily szentségtörő helyzetben kívánod Rengei gyámleányát nőül?! és elég szentelen mersz lenni, ocsmány lelkedet itt előttünk föltárva bemutatni!.. Hah rút elvetemültség! Távozzál tőlem alávaló honáruló! menj előlem, mert követséged szentsége sem menthet meg méltó boszujtól! Fuss előlem ördög! vagy legitt keresztülszúrlak!

— Fiad fejét nem sokára itt láthatod! — mondá és elrohant.

Rengei, mint álomból ébredő nézett a távozó után. Iszonyu fájdalom szorítá atyai szívét.

— Nincs, ki irt kötne halálos sebemre! ki kínaim közt segédkart nyujtana?! Oh gyermekem, szeretett fiam! irtózatossal fizetsz makacsságomért! Jaj nekem, miért levék atyává! miért kelle elérnem gyászos sorsát!

Elszédülve rogyott székére. Ilka gyöngéden ápolá.

— Atyám! vigasztalódjál, én kérni fogom az egeket!

— Imádkozzál leányom....

VII.

Szecső fondor kalandor volt. Egyszer föltett czélja kivitelére kész volt a legalábbvaló eszközt is választani. Megvetett minden veszélyt, nem kimélt semmit, ha az által czélja elérését remélheté. Nyugtalan volt és fáradatlan vágya teljesítésére.

Ily átkos tervkoholás közt sietett a tatár táborba vissza, hol Kadán vezér nyugtalan várta őt. Itt előadá Rengei megvetően fenyegetődző válaszát, különféle ingerlő mondatokkal bővítve, melyekkel Kadánt nagyobb haragra gerjeszteni ügyekezett.

— Ördögös magyarok! — kiálta boszusan a vezér. — Legvitézebb embereimet sujták le, s már csak az vigasztalt némileg, hogy vezérok fiát fogolyul birván, váltságdíjúl gazdag zsákmányt, vagy tán várat is nyerhetek; de íme, a büszke magyar még fenyegetéssel válaszol, ha foglyaim visszanyerésével meg nem elégszem! Mit érnek nekem foglyaim?! hisz ha derék vitézek lettek volna, nem esnek birtokába; oly hitványak pedig rajtam nem sokat segítenek. Ezt nem türhetem, ezt megboszulandom!... Halál! halál a magyar fogolyra!

— Dicső vezér! — szólt a kun — te fényes boszút állhatsz elleneden, ha szerény tanácsomnak kegyelmesen engedni kívánsz. Minthogy a fogolyt

halálra ítéled, használd őt előbb eszközül atyja megkísértésére, mi által nagy hasznot nyersz, és Rengei büszkeségét is megtörvén, diadalmas boszút állhatsz rajtuk.

— Mint értsem ezt?

— Rengeinél növeltetik egy nő, szelid és bájoló, mint ég angyala; arcán a hajnalpir bérczi hóval enyelg; szemeiből szerelem búvnyila lövell, s szive oltárán hazája- s kedveseért áldozattűz lángol. A boldog, kiért e szende lény hevül — foglyod!... Kétkedhetel-e még, hogy ez ifjút ily körülmények közt nagyszerű cél elérésére eszközül használhasd? Ő általa én a magyar hölgyet táborodba hozandom. Így megtörheted a magyar büszkeségét, őt ez által, kettős váltságdíj, vára átadására vagy nagy adózásra kényszeríthetvén: ismételt dacz esetén pedig a két foglyon szinte kétszeres boszút állhatsz.

— De fog-e terved és miként sikerülhetni?

— Sikerülni fog, sikerülnie kell, dicső vezér! A nőt, a fogoly közbenjárására, táborodba hozandom. Ha pedig az ifju váruknál, vagy utközben ellenszegülne: meggyilkolandom őt, s levágott kezét jegygyűrűjével együtt lábaidhoz teendem. Ezt becsületesemre fogadom, és ígérem, miszerént Dezső, engedelmed nélkül, életben ki nem szabadul kezeim közül.

— Elég, Szecső, elég; hisz irántami hűségben én mindig biztam, s ezt követséged hű végzése által teljesen meg is érdemled. Köszönöm tanácsodat. Adóztatás és boszu! ez lakjék lelkemben. Mehetsz, Szecső, a fogolyt átadatom, vele nevemben mindent tehetsz. Ha célom s célodat elérted, fejedelmileg jutalmazlak.

— Köszönet nagylelkűségedért!

VIII.

Halványan, nehéz lánczokkal terheltén ült Dezső kinos börtönében. Halotti csend vevé őt körül, csak lánczainak egyhangú csörgése rezgeté néha a pállott levegőt. Szomoruan néze maga elé az ifju, bágyadt szemeit fényes lánczaira függesztve. Keblét iszonyu fájdalmak szaggaták. A kün történekről mitsem tudván, gyanítá, miszerént atyja holtnak gondolja őt, ezért nem jö szabadítására. — Azon gondolat, miszerént ezeket szeretett honáért szenvedni, némileg vigasztaló volt ugyan, de a keservekben megtört lélek mégis gyakran panaszos fohászokat csalt fel mélyen érző ifju kebléből. Elhunyt anyjára emlékeztén, majd ismét atyja s kedvesére gondolván, néha köny gördült elő szemeiből, de a férfias keménység s büszkeség mindannyiszor visszafojtá azokat. Az erős férfi nagy fájdalmában nem bir sirni.

Ily lélekállapotban lelé őt Szecső. Halk léptekkel közeledék a szenvedőhöz, ki elmerültében mindenről megfeledkezni látszék. Tettetett részvétellel szólítá őt:

— Ifju magyar!

Dezső föltekintvén, merőn nézé a megjelenőt.

— Halálra íteltté!

A fogoly fölkel, s a szólót bakónak vélvén, követni akará őt a vérpadhoz, de nehéz lánczai visszaránták az erőtlent.

— Mit akarsz szerencsétlen? én téged megmen-
teni jöttem.

— Kár volt fáradnod! én nem tudok — szökn.

E szavak kellemetlenül érinték a kunt, ki az ifjut maga iránt hálára kötelezettnek kíváná tekinteni, de folytatnia kellett előadását, nehogy terve megbukjék, bár kissé lehangoltabb kedélylyel.

— Te azt véled tán, én tatár vagyok és téged faggatni jöttem. Csalatkozol. Én szivemből kívánlak segíteni. Kun létemre csak színből mutatok a mogolok iránt rokonszenvet. Midőn kun társaim a tatárokhoz áttértek, engem is magukkal ragadának. Itt Kadán tatár vezér kegyét s barátságát megnyervén....

— Hazaárulással! — vága közbe Dezső.

— Ifju! te hálátlanul büszke vagy. Erővel lököd el magadtól a mentő kart, midőn elsülyedés és a halál rémkeze fenyeget. — És kérdem: szabad-e meg-

halnod? neked, ki hazádnak szenteléd éltedet; nem bűn-e meghalnod, most, midőn hazád állapota éltedet igényli? Ne habozz barátom, jőj és mentsd meg magad, én segítek. Nekem szabad járatom van a táborban s azon túl is. Készíttettem számodra tatár öltözetet, azt viseld, míg a táborból kiérünk, azután magyar daliás vértzetedet használd, melyet szinte magunkkal viendünk. Nekem is van tiedhez hasonló vértzet- s fegyverzetem. Két jó lovon megyünk Rengővár aljáig; ott elválván, te váradba térsz, én pedig az enyeimet sietek fölkeresni.

— Kun! bár szökéshez nem értek, de ajánlatodat hálával fogadom. Itt engem rút halál fenyeget, mit kikerülnöm sokszoros okom van. Feldúlt honomnak éltemmel használni kívánok. És ha szép a hazáért meghalni, nem szebb, nem hasznosabb-e azért élni? Ezenkívül megszomorodott atyámat vigasztalni akarom; kedvesemet, kit tiszta lánggal szeretek, boldogítani ohajtom! Kun! e gondolat: őt láthatni! meggyógyítja beteg lelkemet; vele lehetni! elfeledteti szenvedésimet; őt nőmnek nevezhetni! e képzelet — tulvilági boldogságba ragadja üdvsovár lényemet! Visszaemlékezés! te varázsszikkra, mely világítsz a boldog multnak homályában; égetsz a keservek feltüntetésében; melegítsz a megfejthetlen jelenetek előmutatásában: áraszd el lényemet édes merengéssel!

Ilka! szerelmem élete! nem hallod kürtöm méla-bús dalát; nem lebegteted fehér kendődet annak jeléül, hogy nem veszed egykedvűen nyögésimet! Nem hangzik hárfád bájló pengése, mely engem szinte boldogított! Szenvedsz te is, miként én: de látni fogjuk egymást! ismét boldogok leendünk!!... Bocsáss meg kun, elmerültemért. Lásd, én lelkemből szerettem őt, de ezt atyámmal tudatnom nem lehet; ő megtiltá szerelmünket. Szegény atyám! ő azt hívé: a szívnek is lehet parancsolni úgy, miként a szolgáknak. Nemde, kun! az ifjunak, ki hazája iránti tartozásait tőle kitelhetőleg teljesíti, szabad a házi s családi boldogság kellemeit is élveznie? nemde, az atya, ki gyermekét boldognak ohajtja, meghallgatja ennek esdését, és megbocsát neki, ha kívánsága ellen cselekedett?

Szecső, kinek lelkére e szavak mindegyike megannyi tör gyanánt hatottak, zavartan néze maga elé s szólni nem birt. Dezső ezt részvét jeléül vevén, a kunnak vállára borúlt s szenvedélyesen szorítá őt kebléhez.

— Köszönöm, barátom, szivességedet, hogy engem megmenteni kívánsz! köszönöm irántami baráti részvétedet. Azon gondolat, hogy te is áttérsz tieid s a magyarokhoz, és megveted ezen kegyetlen, tigris-szivű vadarokat: ez sokszorosan boldogít!... Men-

jünk, barátom, szabaduljunk ez átokteljes ellenség hatalmából! szabadítsuk szent hazánkat a pogányok ördögi zsarnokságától!

Szecső rendeléseket tett a szökésre, mi neki, a vezér engedelménél fogva, könnyen sikerült.

Néhány percz múlva mindketten lóra ültek s különböző érzelmek közt utnak indultak.

IX.

A táborból kiérvén, miután mindketten magyar vértzetbe öltöztek, Dezsőnek felötlött az, hogy a kun vértzete az övéhez mindenben hasonlított, de ezt nem nagy jelentésűnek tartván, megnyugodott.

A nap végsugarai már a bérczek ormait aranyzák csak, midőn Rengővár a hegyek között elötünt. E vidék a tatároktól még föl nem dúlatván, különös ellentétet képeze hazánk többi részeihez. A tarka virányok s az erdei tiszta lég jótékonyan hatottak a börtönéből szabadult kedélyére, ki meglátván a várat, örömtelve kiálta fel:

— Üdvözlégy ifjuságom tanyája! üdvözlégy atyám s kedvesem lakhelye!... Ilkám! életem mindene, jövőm szerelmem teljes üdvével!... Ismét hallandod kürtöm dalát, ismét látandod hü Dezsődet! — Kövess

barátom, atyám erdésze lakához, kürtöt kérek ott, melylyel közeledtemet kívánom jelenteni. Látni fogod őt, az angyalt, ablakáról letekinteni, ha kürtöm hangját hallandja; tán le is jövend lakából, ha atyám engedelmét megnyerheti vagy tilalmát kikerülheti.

— Bocsáss meg barátom, — mondá a kun — én nem követhetlek. Este van, és nekem még hosszú utat kell tennem a hold fényénél; azonban tanácslom, hangoztasd kürtödet a rengetegben, hogy ez által őt előkészítsd a nagy öröme, mely rögtöni megjelenésed által gyöngye idegzetére tán veszélyesen is hatna.

— Ha szilárd feltételed még ma tovább utazni, úgy nem tartóztatlak; bocsáss meg, hogy csak szavakkal vagyok kénytelen hálámat jelenteni. Élj boldogul! utazz szerencsésen!

Dezső Rengővár felé az erdész lakába sietett, Szecső pedig más irányban a sűrűségbe vonúlt és az ifjut távulról kémlelődvé követé.

Alig ért Dezső a vadászlakba, megváltozott szándéka. Azon esetre, ha atyjától engesztelődést és Ilkávali egybekelésre engedelmet nem remélhetne, föltevé magában még ez éjjel kedvesét a kápolna oltárához vezetni. E célból a remetével értekezni kívánt. Hogy pedig az idővel ne késsék, és Ilka lehivatása sikerüljön, átadá a vadászfijúnak vért-

zetét s lovát, hogy az személyét képviselje addig, míg ő a remetétől a megrendelt helyre térhet. Most a vadászszal egy, Ilka előtt ismeretes dallamot betanítván, őt egy sziklaürbe küldé, miszerént ott kürtjét hangoztatván, Ilkát figyelmeztesse. Dezső vadászöltözetben a remetelak felé gyors lovon vágatott.

Szecső a cseréről mitsem tudván, lappangva követé a daliás vértzetűt, ki a megrendelt helyre jutván, egy fához köté lovát s a sziklaürben kürtjét a hallott dallam szerént megfuvá.

— Mint kedvez a szerencse! — mondá magában Szecső. — Czelomat ily könnyen elérhetem, nem szükség hosszú időt s folytonos hizelgést rá fordítanom. Ő a vadásztól kért kürt fuvása által érdeket gerjesztend kedvese szivében. Ilka örömittasan siet karjai közé egyedül vagy legfölebb egy hü szolgálkiséretében. En ha őt a várból kilépni látandom, gyorsan előszökvén rejthelyemből, egy biztos dőféssel elnémíthatom az ifjut a sűrűségben, a nélkül, hogy Ilka a tényt látná, s a gyürüs kezét birtokomba ejtvén, Ilkával, ki egyhamar vértzetem hasonlósága miatt föl nem ismerhet, Kadánhoz vágatok. Egy kérésembe kerül, hogy Ilkát nőmül nyervén, boldog lehessek, sőt hűségemért gazdag jutalmat is remélek.

Most a vár egyik ablakáról női alak tekinte le a völgybe.

Szecső, mint martalékja után leskelődő oroszlán, lappangva a sziklaürhez lopódzék, s kardját kivonván, mint villám tört a vadászra, s vasát izmos karával annak homloka alá dőfé, mely recsegve tört a szemgödrön át koponyaüregébe. Gyorsan levágá a gyűrűs ujjú kezét, s azt vértje alá rejtven, a gőzölgő testet harasztiszap alá temeté.

— Ez dicső! — mondá ördögi kacaj közt. — Most gyorsan a tisztásra, ott megmutatom magamat, és ő, vértzetemről Dezsőnek vélvén, hozzám sietend!

Meglátván Ilka Szecsőt, fehér kendőjét lobogtatá, majd a kun intéseire elhagyván ablakát, nemsokára egy szolga kíséretében, a vár titkos ajtaján kilépve, megjelent. Gyászfátyol fődte hófehér vállait, s kisírt szemekkel, de melyekben örömsugár tündökölt, Szecső felé közeledék, ki lovára pattanva, eléje vágatott.

Ilka a viszonzlás öröme fölötti ömlengések közt siete vélt Dezsője karjai közé, ki, használván az alkalmat, őt nyergébe emelé, s a szolgának távozást intvén, gyorsan ellovagolt.

Már tova haladott a kun szép ragadmányával, midőn egyszerre lódobogást hallott. Rémülten tekinte vissza, s meglátván Dezsőt vadászöltözetben utána nyargalni, Ilkát kebléhez szorítá, ki veszélyt gyanítván, őt gyors lovaglásra inté. Szecső lovának sarkantyut adván, nyilsebbel iramlott tova.

A nap már végkép elnyugodott s az estszürkület utófényét is elnyomá a hold kétes világa, mely a regényes vidéknek saját szerü szint kölcsönzött.

Ilka, Dezsőt vadászöltözete miatt rablónak gyanítván, rettegéssel karolá át Szecső derekát, őt egyre gyors iramlásra öztönözvén, de ennek fáradt lova a vadászéval nem versenyezhetvén, Dezső csakhamar megközelíté őt, és iját megfeszítvén, nyilát erős süvöltéssel röpíté Szecső oldalába.

A kun lováról mindjárt le nem esett, hanem görcsös vonaglás közt vágatott tovább. Azonban erejét fogyni érezvén, vértje alól a holt kezét elővonszolá. Megszólalt most, de hangja ezernyi tör-szúrás volt Ilka szívének.

— Ilka! — én szerettelek; ... hogy nőmmé tehesselek... gyilkossá lettem!... Én a kun Szecső vagyok!... Ez... Dezsőd keze! én valék... gyilkosa!

A végszónál pokoli hörgéssel bukott alá lováról, és irtózatos kínok közt adá ki ravasz lelkét.

Ilka éles sikoltással rogyott melléje. — Szecső lova nyerítve futott el.

Dezső gyorsan vágatott hozzá, s lováról leugorván keblére emelé haldokló kedvesét, ki kékülő ajakkal alig hallhatóan susogá:

— Dezső!... ismét... látjuk... egymást!

Az ifju lecsókolá a végszót, és iszonyu fájdalommal kiálta:

— Ilka! lelkem fele! Dezsöd él! Ebredj szerelmem, hű kedvesed karjai közt!... Nem szól!... Isten! ki fölöttünk vagy! add vissza Ilkámát! vagy vedd el életemet is!...

Most kebléhez szoritá az élettelen, s hosszú csókot nyomott annak hidegülni kezdő ajkaira. Vére föllázadt s agyát forró hévvel ömlé el... Ő megőrült!

Mosolygva nézé, mint záródnak be a megüvegesült szemek, melyeknek sugarai oly életadók voltak.

— Ő nem szól!... alszik!... A hold felhők mögé vonúl, hogy ő szépet álmodhassék! Alugyál kedvesem! én elviszlek a remetéhez.

Lovára emelé a hideg tetemet, s a remetelak előtt, minthogy annak ajtaja zárva látszott, a pázsitra gyöngéden letevé, és egy csókot nyomván a kék ajkakra, a rengeteg sűrűjébe örülten vágatott.

X.

Másnap a Szecső által visszautasított szolga megtudván Ilka eltűntét, mejelenté urának, mikép Dezső — mert Szecsőt annak gyanítá — Ilkát gyors lovon elragadá. A szolganak e nyilatkozata Rengei szívét mélyen sebzé. Atyai fájdalma fia s gyámleánya

iránt, kiket szigoruságával ily bizalmatlanság-szülte merényre ingerle, mondhatlanul föllázítá kedélyét; s első dühében kardott rántott, a szolgát meggyilkolandó, minthogy ez Ilka lemenetét gátolás helyett még inkább elősegíté. A szolga csak gyors futás által mentheté meg magát ura boszujától.

Rengei, indulata csilapulta után, nyugtalan jára föl s alá tágas teremében, s átengedé magát a fájdalomnak, mely atyai szivét marczangolá. Különféle gondolatok válták egymást agyában, melyek fia tettét mindinkább gyanusabbá tevék.

— Nem pártolt-e át a mogolokhoz, hogy engem szigoruságomért megboszuljon? — így gondolkodék, és ennek képzelete pokoli kinnal árasztá el keblét. — Én megtiltám szerelmét, hogy őt herczegi családba házasíthassam; kész valék feldúlni édenét, sőt a tatároknak engedém át őt indulatom áldozataul! Rettenetes! — Oh Dezsöm! kedves fiam!... most érzem csak kérlehetlenségem átkos súlyát! Ilka! szeretett leányom! téged is elvesztettelek. A szerelem hatalma legyőzé elméd szavát, elhagyád gyámatyádat, s inkább a vadarokhoz tértél át, csakhogy szived ifjával lehess! — Növekedő fájdalmai kinos helyzetbe tevék őt, s már közel vala a bóduláshoz, midőn az ősz remete belépett.

— Hozott Isten, szent férfiú! örangyalod küldö

hozzám kínos állapotomban vigaszul! Szólj, mit tudsz fiamról?

— En keveset tudok, Rengei, de azon kevés is szomorú!

— Szomorubb nem lehet bizonytalan helyeztemnél. Mondd a mit tudsz, én elég erőt érzek a legborzasztóbb meghallgatására is.

— Fiad — kezdé elbeszélését az ősz — tegnap este nálam megjelenvén, miután elmondá, mikép szabadult meg egy kun ifju által fogsága- s a tatárok hatalmából, megkért, áldanám meg titokban Ilkávali szövetségét, hogy atyai hatalmad azt többé föl ne bonthassa. — Én előbb tiltakoztam ezen merény ellen, de felszólítám őt, miszerént, ha lehet, Ilkáját hozzám vezesse, hogy e nagyfontosságú tárgyról bővebben értekezhessünk. — Ó elment, de — nem jött többé. — Ma hajnalkor lakomból kilépvén, rémülettel kelle egy a pázsiton fekvő női alakot megpillantanom. Ilkára ismertem. Arczán azon szende jelek mutatkoznak, melyek őt élteben díszíték!

— Élteben!?!... hát nem él talán? Szent Isten! Mit beszélsz?!

— Fájdalom! ő nem élt már! Hidegen, mozdulatlanul, mint márványszobor, melyet iszonyu erő földre sujt, Élet nélkül feküdt ő! — Fölvevém a szép testet, és lakomba vittem be. — Ezután a fűvön mutatkozott

nyomok után haladtam, míg végre kissé távolabb ismét egy daliás vértezetű ifju feküdt, kit Dezső tegnapi előadása szerént a megmentő kun ifjunak gyanítok. Oldalában nyíl feszült, s hihetőleg ez okozá halálát. Azonban, szörnyűség! mellette ezen kéz feküdt, kis ujján gyűrű....

— Oh ördögi ármány!... Ősz! előadásod a vért fagyjalja ereimben! mutasd a kezét!

Rengei vizsgálá a gyűrűt, de azt sem Ilka, sem Dezső ujján még nem látá. — A vár lakói közül sokat magához hivatott, a gyűrű tulajdonosát tőlök megtudandó; de egy sem ismeré azt. Végre Líza, Ilka barátnéja lépett be, s meglátván a gyűrűt, remegve vallá azt sajátjának, azon hozzáadással, miszerént azt egykor a vadászifjunak, kit szeret, ajándékozá. — Rengei elhallgatá a történeteket, és Lízát némileg megnyugtató azon állítás által, miszerént a gyűrű csak egyszerüen találtatott.

Legott szolgák küldettek a vadász s a többiek tetemei fölkeresésére.

XI.

Rengei, ennyi előtte megfejthetlen balesemény után, testben lélekben elgyengülve, kínos küzdeést vívott atyai érzelmeivel. A gyanakodás és bizalmat-

lanság, eme hű kísérői az öregség napjainak, lelkében mindinkább erősülni kezdenek. Bár meg nem magyarázható magának tisztán a hármasság gyilkolás történetét: de egy balszózat — mindig azt sugá, mikép Dezső nem lehet ártatlan. — Ily kínos lelki harc között az ősz remete ügyekezett őt biztosabban vezérelni a kétely utain, de ennek vigasztaló szavai is eredménytelenül hangzottak el Rengei szívében.

Néhány percz múlva egy szolga lihegve sietett be.

— Úrunk, vezérünk! Alig vivők a három holtat a kápolnához, futnunk kelle várunkba, mert a tatárok nagy sereggel közeledének felénk.

Most már Rengei elfogúltan kezdé állítani, miszerént ez fia műve; ez mint pártütő azokhoz áttérvén, minthogy Ilka és a kun nem akarák őt követni, őket meggyilkolá, és most boszúból Rengővárra tör! — A gyanakodás már ennyire vitte Rengeit!

A tatárokat tulajdonképen Szecső elveszése és Dezső kiszabadulta ingerlé a boszura. Az urtalan lönyerítve tért meg a mogul táborba, mire mindnyájan annyira fölindultak, hogy eltökélék magukban: a várat mindaddig körülvéve őrizni, míg a benlevők, élelemből kifogyván, vagy elvesznek, vagy megadják magukat.

Rengei rendeletereket tön. A kapuhidak felvonattak, s ki csak fegyvert foghatott, végső elszánt-

ságra késznek nyilatkozván, mindnyájan a várudvarra sietének.

A vezér vitézségre buzdítá seregét, s azon szilárd elszántsággal, miszerént inkább halálig harczolandnak, mintsem magukat megadják, a várat megerősítetté.

Vad rivalgás közt vevék a vadarok körül Rengővárt, és tábort ütván, annak környékét megszállották.

Rengei átlátván a tatárok szándékát, tanácsosb-nak vélé, megtámadtatást nem várva, kirohanást tenni, hogy, ha lehet, az ellenséget vagy megszaszszak, vagy hősileg küzdve essenek el.

Azonban a tatár foglyok közül néhányan a közös zavar közt megszabadulván, a várat különböző helyeken egyszerre felgyújták.

Rengei ezt is a pártütőnek hitt fiának tulajdonítván, mint ki a vár rejtélyeit s titkos ajtait ismeré: elkeseredve kiálta kirohanást!

A vár lángba borúlva emésztődván, kétségbe esve rohantak a daliák után a vári lakosok. Aggok és gyermekek, nők és betegek jajvészeklés közt tódultak a kapuhoz, az egekhez röpítve imáikat.

Rengei véres küzdés közt hatott az ellenség sűrű csoportjain át a völgyi kápolna felé. Ezer nyil irányoztatott feléje, de azoknak egy részét hű vitézei fogák fel, míg a nagyobb szám légbe röpülve, hatás nélkül vészett el.

Már a kápolnához közeledtek, midőn annak belsejéből egy vadászöltözetű örvöngő ifju tör elő, s nagy vadászkesével hadarázva, a bámuló mogolok közt utat nyit magának Rengei s a magyarok felé.

Öltözete összeszaggatva, hosszú fürtei ziláltan omlának le, s halvány arcját verdesék. Rengei, fiára ismervén, midőn őt feléje törni látá, rá mint pártosra nyilat emele, és e szavak közt: „Halj meg áruló!” rá bocsátván, őt erősen megsebzé.

Az ifju tántorogva siet vissza Ilkája mellé, és fájdalommal hangon kiálta:

— Ne bántsátok Ilkám! ő alszik! — szépet álmodik — kedveséről!

E pillanatban egy nyíl sebzé az előrerontó Rengeit, és ő holtan rogyott fia mellé. — Dezső atyja s kedvese közt vérében fetrengve, mindkettőt magához karolván — elhunyt.

A vadarak dühöngve rohantak a vezértelen magyarokra, s azokat, bár kölcsönös veszteséggel, irgalmatlanul leöldösték.

Most a megmaradt mogolok a várra rohantak, és mindent elpusztítván, annak falait is földig lerontották, hogy a késő utódok még helyét se találják azon erősségnek, mely őket ennyire dühöngövé tette.

Iszonyu dúlásokat tőnek ezután mindenféle honunk édenében, és kegyetlen pusztításaiknak nem állhata senki és semmi ellent. Így tartott ez közel másfél évig, míg végre — miután már semmi dúlnivalót nem tatáltak — honunkat elhagyák.

A NAPLÓ.

I.

A nap még ragyogott az égen, de pályája fénypontjáról hanyatlatni indult. Kevés, de díszes közönség mulatozott a győri sétatéren.

Egy ifju, ki idegennek látszék, a tér egyik félreeső helyén egybefont karokkal állva, szemeit a mulató szépeken nyugtatá, majd ismét elmélyedve, észrevételeket alkota lelkében.

— Mi ez élet? — szappanbuborék, mely gyönyörű tarka színeket játszik, de gyors változatok közt — ellebben....

— Mi e világ? — színpad, hol az ildomosan színlelő és szereplő számára készül a koszoru....

— És a szerelem? — édes méreg, mely mámorba ragadja az érzelő kedélyt, és álomba meríti, hogy rövid idő mulva borzasztó valóra ébredjen, vagy lélekölő kinok közt elhaljon!...

Körültekinte, és mosolygva tapasztalá nézeteit megczáfolva. Egy néhány lépésnyire előtte levő nyugszéken irattekereszt pillanta meg, mely a nyári szellő langy fuvalmaitól lebegtetve ingadozék. Ösztönszerű vágy lepte meg őt, az irat tartalmát megtudhatni, s már lépést tön a hely felé, hol az irat feküdt, midőn valakitől karonfogatva érzé magát.

— Ön pesti? — kérde a megjelenő, s pillanatig merőn tekintének egymásra. — Igen! — szólalt fel derülten — ő az!... Üdvözlégy szeretett Edém! Két hosszú év után végre ismét találkozánk!... Oh, mily örömmel emlékezem vissza azon boldogabb időkre, midőn szíves barátságod élvezhetém! Mintha most is a budai bérceken volnék, hol a szabad természet titokteljes működéseit ifjui elragadtatással vizsgáltuk, és fenségét bámultuk. De eltűntek azok is az enyészet kietlen tömkelegébe, onnan soha vissza nem jövendők! — És itt mély sohaj emelkedék kebléből, mely többet monda órákig tartó elbeszélésnél.

— Örömed viszontalálkozásunk fölött, kedves Lajosom, velem közös, sőt részemről még az által is növekszik, hogy ismerősre, sőt valódi barátira lelék itt, hol ismeretlenségem miatt ilyenre leginkább van szükségem.

— Együtt leszünk Edém, és vigadni fogunk a multak emlékére. Jőj lakomra, onnét elvezetlek

a város nevezetiességeit megismertetendő. — De miért nem szólsz? vonakodni látszol! — mondá némi nehezteléssel Edéhez, ki körültekintgetett, és elválni kívánczok — tán gyűlölsz? vagy még most is a régi szeszélyü fiu vagy?!

Ez alatt két nő közeledék a helyhez, hol az irat feküdt. Az egyik barna, mintegy tizennyolcz éves lehet; a másik szöke, valamivel idősebb. A kisebbik fölvevé az iratot és olvasni kezdte. Ezt látván Ede, kinos helyzetéből szabadulni óhajtott, de szándékát kijelenteni nem akará, nehogy kandiság szenvedélyéről vádoltassék. Megszorítá barátja kezét, e szavakkal:

— Bocsáss meg Lajosom; sürgös teendőim vannak.... Óra mulva meglátogatlak. — Hol lakásod? — kérdé habozva.

— Belváros fehérvári utca S. ház.

— Szavamat tartandom. — Isten veled! — s rövid kézzszorítás után, Ede a hölgyek felé, Lajos a városba indult.

— Most mit tegyek? gondolkozék mentében Ede. Mily ürügy alatt kérjem az iratot? — A kíváncsiság, mit inkább tudásszomjnak lehetne ez esetben nevezni, egyre ingerlé őt, midőn az olvasónőt az irat tartalma által érdekeltetve látá. — Eh mit?! nem illik férfihez ily szenvedély! — Legyen az a nők

birtoka.—De hát ezért küzdöttem volna eddig? Nem!— ez irat tartalmát tudnom kell, ha már eny-nyire jöttem!— Segíts most szinlelés, és fölvelt szerepem ne légy hütlen hozzám!...

— Bocsánat, ha kegyeteket háborgatnám! — így kezdé Ede. — Egy irattekercset feledék e helyen.

— Öné e napló? — kérdé az olvasó hölgy szelid csengő hangon. — Igen örvendek hogy e történet hősét személyesen is láthatom. Remélem, lesz ön szives azt olvasásra átengedni; minthogy már úgy is mintegy felét birjuk. Lássa ön, ez minket igen érdekel. — Tovább olvasott.

— Annak csak örvendhetek, ha kegyeteket érdekli iratom: de még is némi titkaim....

— Oh mi tudunk titoktartók is lenni. Mi biztositjuk önt, mondá a nagyobbik, miszerént nem leend oka ez irat átengedését megbánni. — De minthogy testvérem egy részét már olvasta, kár is lenne azok igazolását a hátralevő sorok által megtagadni.

— Egyébbiránt ne gondold néném, hogy jelen napló szerzője ez ismeretlen ur; a szerző — e sorok után itélve— sokkal ismerősebbnek látszik előttem, semhogy azt másnak tulajdoníthatnám.

Ede kissé megdöbbsent, de nem veszté el szerepe fonalát.

—Minthogy kegyed e napló szerzőjét ismeri, legyen szives őt megnevezni, hogy tudjuk, vajjon eltalálta-e?

—Ez irat szerzője Szendei Lajos! — mondá a nő határozottan, nem is gyanítva mily terhet emelt le ez által Ede szivéről.

—Lajos és én — egy vagyunk.... Ő legjobb barátom; ő adá át nekem ezen irományt, mit az imént e helyen feledék, s minthogy valódi barátoknak mindenök közös, bátran vallhatám ezt sajátomnak.

—Igy tehát, mivel ön Lajos barátja, értesítsen minket körülményeiről. Mi örömmel és közös érdekléttel hallgatandjuk ön előadását — mondá az idősbik, mialatt a másik folytatá az olvasást.

—Kegyetek bizalma igen lekötelez; de most kegyes megbizásuknak teljesen meg nem felelhetek, — ez alatt órájára tekinte — minthogy néhány percz mulva Lajosnál megjeleni ígérkeztem. Ő belvárosi fehérvári utczában S. házban lakik....

—Ez utóbbi szavai megnyugtattak.

—Tessék! mondá a fiatalabbik, és átadá Edének az átolvasott naplót.

—Ha valaha ön Csókaváron átutaznék, legyen szerencsénk önhöz. — Testvérem: Váry Klementina — mondá öcsét bemutatva, és én — Teréz.

—Igen szerencsés leendek, ha kegyeteknél

tisztelkedhetem. Nevem: Kemény Ede; — mondá, magát meghajtva, az ifju.

A hölgyek távoztak.

Ede gyorsan átolvasván a napló tartalmát, illetőve, részvevő kebellet sohajta fel:

— Barátom! te szenvedsz, és méltatlanál; de, fogadom, vagy megörvendezettlek, vagy legalább kínaidból felgyógyítlak!

II.

Víg társaság mulatott Lajos lakásán. Bor és kártya volt az élvezet. Lajos a sors mostohaságait így vélte elűzhetni.

— Vigan barátim! ez élet rövid, s ha azon örömekeket sem élvezzük, melyeket oly ritkán nyujt: úgy mi vagyunk bohók! — Ma egy rég nem látott barátomat várom vendégül; nem akarom, hogy szomorunak leljen.

Társai — mert barátinak nem nevezhetem őket — nem értették a szenvedő lélek elkeseredését. Örvendtek Lajos színlett vigságán, és buzdító szavakkal bátoríták őt a mulatozásra.

Lajos és Ede rokonérmelműek voltak. Lajos kiskorától vonzódást érze a termémészet titkainak fürkészésére, mely vonzalom életkora fejlődtevel

egyenlő arányban növekedék benne. Kiképeztetését Budapesten nyervén, megismerkedett Edével, és köztök szorosabb viszony támadt. Testvéri szerepével viseltetének egymáshoz, és a budai regényes tájakat gyakran meglátogaták együtt. Lajosban a természetvizsgálat idővel költői eszméket gerjeszte, és a képzelődést s érzelmekeket fejleszté ki, míg Edében inkább az ítélő tehetség erősült. Így serdültek föl mindketten szellemi s testi tehetségeken mindinkább szilárdulva a barátság ápoló karjai közt; míg végre a nagy világba kilépésük őket egymástól elszakasztá. —

Míg a társaság víg zaj közt mulatott, Ede a meglepetés félreismerhetlen jelével lépett be. Mindnyájan fölkeltek, s hangosan üdvözlék az érkezőt; majd játékkal és pezsgővel kínálák őt.

— Köszönöm, uraim! önök mulassanak, én ezalatt Lajossal közlendőimet végzem. — És Lajost a pamlagra voná.

Meredt szemekkel bámulának azok reá, és nem legkedvezőbb megjegyzéseiket suttogták egymásnak, mint olyanról, ki kedvencz élvezetöket hihetőleg háborgatni fogja.

Ede halk szavakkal tudakozott Lajosnál a jelenlevők jelleme felől, ki őket nyílt szívvel gondüző víg pajtásoknak nevezé.

— Kedves barátom! te sokat, igen sokat változál utósó együttlétünk óta!... Bocsáss meg, ha igen is nyiltan szólok: de — sokkal nemesebb élvezetet bírtál te magadnak szerezni a nélkül, hogy lakodat bor- és játéktanyává lealacsonítsd.... De hagyjuk ezt: hanem szólj Lajosom, honnan e halvány arc? ezen bádjadt szemek? — Téged bú emészt!

— Csalatkozol Ede; én nem búsulok, hisz látod most is mily vígan valék....

— E színlelés és irántami bizalmatlanságod szerfölött sért. Miért azt tagadni, ami nyilvános? és miért azt szenvedni, mit tán legyőzhetünk?! — Én szánlak barátom, és fáj szívemnek téged szenvedni tudni. Födözd fel búd okát; én segíteni kívánok.

— Te nem fogsz segíteni!

— E szerént tehát csakugyan szenvedsz?! — És te oly bizalmatlan vagy!

— Vannak titkok, barátom, az emberi szív- s lélekben, melyeket önmagunknak sem kívánunk felfödözni; és vannak fájdalmak, melyeket víg társaság és bor képes némileg enyhíteni. Itt mámorba merül a lélek, megfeledkezik bilincseiről, és álomban élvezi azt, mit a való nem ad. Ilyenkor a baráti vigasz csak izgató szer, mely a gyógyulásnak indult sebeket szaggatja fel.

Ede jónak tartá most a beszéd fonalát más

tárgyra szöni, és megelégedni azzal, mit a napló felfödözött; különben is, nem kívánt Lajostól egyebet megtudni, csak, hogy ő-e annak szerzője, minthogy az aláírással nem volt ellátva; a hölgyek nyilatkozatát pedig eddig pusztá gyanunak vevé. Lajos eltérő szavaiból már következtetni meré az irat szerzését, és hívé, miszerént ő feledé azt a sétatéri nyugszéken.

— Áll a bank! — hangzék a játszóknál.

— Makao! — megnyertem.

— Itt is makao; én vagyok a bankier.

— Itt van! — én nem játszom tovább!

— Hát úgy mi retirálunk! — mondá a főnök és besöpré a tányér tartalmát. — Éljen szeretett házigazdánk!

— Éljen!!! — kiálták többen, míg a veszto összeszedvén holmijét, haza indult.

— Ha te elmégysz, én is megyek!

— Én is!! — mondák a többiek részént fájdalmas, részént örvendő hangon; amint kiki vesztett vagy nyert.

— Most hagynak itt, — mormogá az utósó — midőn Fortuna kegyenczévé avatott!...

— Holnap ismét találkozunk nemde, Lajos? — kérdé egykettő, mialatt a többiek különféle lekötelező mondatok közt távoztak.

— Nem ígérhetem, mondá Lajos; minthogy holnap Ede barátommal kívánkozom látogatásokat tenni.

— Úgy hát holnapután! — Isten veled! — jó mulatást!...

— Menjünk a színházba! — kéré Ede Lajost. — Szemlélődjünk a győri szépek közt; tán azok inkább felvidítnak, mint én, ki a mai mulatságotól is elvontalak.

— Hidd el Edém, engem a nők nem érdekelnek, sőt gyűlölni kezdem őket, mióta közölök egy angyal — ördöggé változott! — ha igaz! tevé utána, mintegy megbánva kiejtett szavait.

— Szerelmes vagy!... no de se baj, másképp lesz az ezután — enyelgett Ede.

— Én — szerelmes?... nem én!... megvetem a szerelmet!

— Dehogy veted! — Menjünk!

Karöltve színházba mentek.

III.

Hagyjuk őket mulatni, és tekintsünk a naplóba, melyet Ede az asztalon hagyott; hogy Lajos — a nélkül hogy tudná kik által olvastatott — ismét írományai közé tegye. A napló tartalma következő:

— Összejártam a bérczeket, melyek Cs. városka nyugati részét hosszas lánczolatban szegik körül. Regényes hatással lön reám minden, mi kissé szokatlan volt. — Egy bájos fekvésű völgy, borzasztó fenségben tátongó sziklaúr, vagy szirtekbe végződő bérczorom — kedélyemet napokra elmeríté. Ha a magasabb csúcsokra fölemelkedve, a kies vidéken legeltetem szemeimet, felmagasult keblem érzete, és a boldog Eldoradóban szárnyalának képzelgéseim ábrándszikrái!

Még az éj leple alatt szendergett a szép természet, midőn, egy tavaszutói reggel, nyugodt kedélylyel haladtam egy szép ellátással kínálkozó csúcs felé. A pirosuló korány első szinezeti kezdének csillogni az égboltozaton, midőn a hegyaljhoz értem. Elöttem a kálvária mutatá állomási kép- s szobrait, melyek közt a kis kápolna vontá magára figyelmemet. Szent érzelmek szállták meg keblemet, és leirhatlan üdvet élvezék a természet ez egyszerű kies magányában.

— Üdvözlégység te béke háborítlan szigete, hova nem jutnak a sors vészei, hol a világesemények nagyszerű ragyogó példánya egyszerű emlékjelekben ábrázoltatik!

Szívből fakadt fohászt emelék a nagy mindenség hatalmas alkotójához, mely után a hegyoromhoz emelkedém föl.

Ott álltam a magasban egyedül. — Mély csend uralgott a még szendergő természetén, s csak a fészkeikbe visszasiető baglyok suhanásai zavarák némelykor a csendünnepélyt. Köröttem zöld pázsit terült, melyen ritka hegyi virágokat szórt el a természet keze. Elöttem látszék a városka, egyszerű házfödeleivel, melyeken a korány bíborsugarai megtöredezve enyésztek szét. — Egy, mindig világlóbb bíborvörösség folyá át a fellegeket, s a nap, közelségét hirdetve, varázsjátékát üzé a bérczek ormain, hol a harmat elkésett gyöngyeit csókolgatja, s az egész természetet fölébreszti, hogy a regg elérkeztere figyelmeztesse. Most vakítón ragyogó fény tört fel a keleti égbolton, és — a nap lángba borult golyója ritka pompával emelkedék a láthatár fölé!... Szólhatok-e a magasztaltságról, mit e percz hatalmas költe föl lelkemben?! — Oh, ezt leírni nem képes halandó! — Minden, mit a nagy bölcsek vagy költők e nemben mondtak vagy irtak, nyomoru torzkép lehet azon szent ihletségű érzelmekhez képest, melyek ekkor keblemet dagaszták.

Távcsömet elővevém, és azt tisztára törülvén, kémlelve vizsgálám az alattam elterülő városka mozgalmait. Üvegem mindent tisztán ada szemem elé. Egy szemközt álló ház ablaka, vagy inkább az abból kitekintő nő ragadta el egymagára figyelmemet. —

Az ablaknál levő székre ült, és könyvet olvasott, — úgy vélem — imádkozott. Szűz kebele emelkedni látszék a szent érzelmektől, és hollóhaja lefoszolva vállain terült szét, mi még tündériebbé tevé alakját.

Uj világ tünt föl előttem!...

Elfeledém helyzetemet, egész odaolvadással csüngtem képzeletemben e bájalakon: én ekkor csak szellemben éltem! —

— Miért nem szólhatok veled?! — hevülő keblem érzelmeit miért nem közölhetem? hogy ez anyagi salakból mintegy kibontakozva, egy más világ gyönyöreit élvezhessem! — Miért nem forradhatnak egybe szíveink e magasztos pillanatban?! Miért vagy nekem oly közel, és mégis oly — távol?!... Ily szavakban tört ki keblemből a magasztaltság és ábránd vegyülete.

A véletlenlenség leejteté kezemből a távcsőt, s most az egész környék előbbi távolságába látszék visszaröppenni....

— Álom volt-e ez?! kérdém magamtól eszmélve. — Harangzúgás hatá meg füleimet; órámra tekinték, — már hét óra volt!

— Három órai időköz néhány percz alatt röppenhetett-e el? — megfoghatlan! — Alig jövék magamhoz bámultamból: oly igen rövidnek tetszék az idő, melyet a hegyen tölték. —

Fölvevém távcsövet.

E hajnal emlékét mélyen szivembe rejtve, gondolatokba merülten indulék haza.

*

Magántanítóvá lettem. Ehez vonzalmat érzék magamban. — Örömem legfőbb fokra szökött, midőn, néhány nap mulva, mint nyelvmester, együtt ülék az íróasztalnál földi angyalommal. — Levélkészítéssel foglalkozánk.

Szép volt ő, mint a legszebb rózsabimbó, mely kerteinket díszíti; szende, mint a bérczvirág, melyet a tündöklő nap arany sugara csókolgat, tiszta, mint a völgy ölébe rejtezett ibolya, melyet a langy esti szellő harmatcseppekben füröszt.

Egy titkos érzet hatá meg keblemet; oh mert hisz ki állhatna ellent ennyi bájnak, ennyi ingernek?! — Szivem hangosan dobogott, ha mellette helyet foglalék, és pirúlva sütém le szemeimet, ha az öveivel találkoztak; — de boldog valék, mint ki a mennyet bírja!

Ez időtől kezdve számítom létreébredésem napjait. Az előbbieket nyom nélkül tűntek el, mint a nem létesült eszmék a gondolatok tengerébe. Eddig mitsem lelék, mi az élethez csatolt: de most érzém, hogy szép az élet!

Nyugtalan töltém az éjeket, és kiseded sajká gyanánt hányattatám az érzelmek felzúdult tengerén. — Nem volt más gondolatom, csak ‚Klementina.‘ Álmaim ő vele foglalkozának. Ő volt eszményem, örangyalom, mindenem!

Azonban, dolgaimat végezve, többnyire elválék e kedvelt lénytől a nélkül, hogy vele hosszab szóváltásokba bocsátkoznám, — a nélkül, hogy legalább szembeszéddel jelenteném ki, mit keblem érzelve sugallt; — soká érdekeltlennek mutatkozám minden iránt.

Így tűnt el néhány nap....

*

Egy nyári éjjel a telthold fényözönnel árasztá el az ablakokat. — Nem alhatám. — Föl s alá kezdék sétálni a szobában, de a tér csekély volt nekem. Ki a szabadba vágyott szabadság-szomjas lelkem.

— Szabadság! te égi lény, oly kedves vagy nekem! — tán halállal küzdenék meg éretted, ha elveszésedtől kellene félnem: és mégis — mily örömmel adnálak Klementina birtokába!

Halotti csend volt kün. A hold teljes fényben ragyogott az égen, halvány világot árasztva a regényes bérczekre. — Az égboltozatott gyenge bodor

felhők tarkázák, melyek néha vékony átlátszó fátyolként huzódtak el a hold ezüstös arcza előtt, és mintegy átszűrék a fényt, hogy a tárgyoknak tündéries kinézést kölcsönözzenek. Titokszerű rendkívüliség ömlött el a nagy mindenségen, mit tollamal kifejezni nem bírok. Látni kellett azt; — leírni nem lehet!

Klementináék lakása felé vevém sétatamat...

Zongora-hangok üzék siréni játékaikat az éji csend tengerén. A gyöngé viszhang bánatosan ismétlé azokat. — Bájhangok voltak azok. — Ábrányt idéztek elő. Magokkal ragadák a képzeletet, és — vitték túl a csillagokon — a nagy... végtelenségbe!

— Ti prózai lények! — ti világi kéjvadászók! — ti földi kincsgyűjtők, kik a szellemi élvezetet nem ismeritek! jöjjetek meghallgatni e varázshangok zengéseit, csudálni és magasztalni a gyönyörű természet fenségét, itt a világos tiszta éj bájölén! — Engedjétek át magatokat a képzeletnek: és érzenditek, hogy szívetek zord húrai rokonhangokra lágyulandnak, és föllelkesülve fogjátok megvallani, hogy a művészeti és szellemi hatás nyújt fenséges gyönyörévezetet, olyat, mely a nagy világ botorságait veletek elfeledtetí! — Kisírijétek elfogultlan érzelmekkel e varázshangokat, midőn azok fölemelkedve a szellemet egekbe viszik az angyalokhoz, majd ismét leszállva, az orkán süvöltését és a felzúdult

elemek bömbölve ropogó dörgését állítják képzeletetek titkos érzékei elé; — kísérjétek szellemben e titokszerű szikrákat: és túlvilágba fogtok varázsoltatni. . . .

A dallam szívszorító síró bánatban hangzott el! —

Klementina az ablakon kitekintett, és pillanatig bámulá a holdat, mely tetszést mosolygott művészetére. Én ablaka alatt álltam. Nem tudom észrevett-e? — a redőnyöket gyorsan leereszté, és a gyertya lángját eloltá.

Éjfél kongott a toronyóra. Én fájó szívvel tértem lakomra, és ézelmeim álommá alakultak át.

*

Másnap este felé — dolgainkat elvégezvén — a kertbe mentünk le, Klementina beteg atya számára gyógyfüveket keresendők.

A nap végsugarai rezgettek el a bérczek ormain, és rózsafényt lehettek a vidékre. Keleten a hold tünt fel.

— Csudálatos! — mondá ő — hogy minél inkább homályosodik a nyugati láthatár, annál inkább fényesül a hold. — Én ebben a természet titkos működéseit látom jelképezve. A nap egy deli erőteljes

ifjú, ki naponkint elvégzi rendeltetése kötelességeit, de nem mulasztja el néha kedvesét is, a szende holdat, meglátogatni. — A hold ezüstjét nem nevezem fénynek, hanem sápadt halványság az, mely annál inkább nő, minél távolabb tűnik tőle lovagja, a nap. Ez, mint mondám erőteljes, és nem szenved arcza változatokat: ellenben a hold halványsága ismét fogy, mihelyt napja közeledik, míg újra egymással találkozáskor (holdujuláskor), — a viszonzlás örömeiben — megcsókolják egymást.

— Kegyed ildomosan kormányozza a képzelet szárnyait — mondám mosolygva; — de a naprendszerrel megfelelkezni látszik. — Hisz a nap áll, és a hold jár körötte közvetve a földdel. Már pedig mit mondana a művelt világ, ha a hölgy látogatná lovagját, ez pedig mindig hon maradna?

— Igen... hibáztam! — De én csak tanítvány vagyok, ön a tanító. — Így akarám mondani: a hold a férfi, és a nap a hölgy. És innét van, hogy a férfiak szoktak a hold példája szerint változékonyak lenni.

— Úgy?! — A nők pedig a nap példája szerint hiúk, ragyogni vágyók, és egész a zsarnokságig hódítók kívánnak lenni, mint a nap, mely tavaszkor előhíja a szunnyadó természetet nyughelyéből, hogy minden az ő ragyogását dicsérje, és hiuságá-

nak hódoljon: ő pedig mindenen öntetszőleg ural-
kodják, mitsem gondolván azzal, ha kedvese miatta
eped, és szomoruan tekint árva helyzetére.

— Ezt kétlem. Ő nem zsarnok, hanem a ter-
mészet ápolója! Ő melegíti a rideg magányt, ő
vidítja föl a természetet, ő ad életet! Hogy mosolyá-
val hódít, arról ő maga sem tehet! — Ezalatt reám
emelé ígéző szemeit. — Ön pedig oly kegyetlen a
nők irányában: erényeiket félremagyarázza, és cse-
kély hódító tehetségeiket zsarnokságnak nevezi! Ön
szivtelen.

Ezeket oly szeliden, oly édes szavakkal mondá,
hogy én elfeledkezém magamról, és hófehér kezét
elragadtatással nyomán ajkamhoz, majd szivemhez.

— Oh bár volnék szivtelen! de igen is érzem,
hogy van szivem. — Igen, Klementina, van szivem,
melyben egy érzés dül, mit tovább elfojtnom lehet-
len! — Itt az Isten szent ege alatt, mely kék lepel-
lel fődí a halandók titkait, — itt, hol a csalogány
a zöld bokrok közt zengi szerelem-dalait — a ter-
mészet bájölén, engedje, angyal! megvallanom, mi
ön első látásától kezdve szivemet nyomja, mely az-
óta nyugtot nem lel; mert én kegyedet forrón —
mondhatlanul — szeretem....

Ő elpirúlt s mintha megbántódnék kissé elfor-

dult. Zavarodtan néztem körül, de midőn újra föltekinték ő mosolygott.

—Bocsáss meg angyal!— esdeklém térdre hullva és csókolám patyolat kezét — bocsáss meg az ömlengő szivnek, mely miattad zajlik! Boldogítsd azt! — Szólj Klementina szived mélyéből, valld meg itt a szabad természet ölén, az ég mosolya közt, valld meg: viszonzod-e hü szerelmemet? — Szólj kebled sugallata szerént a szerelem bájteljes hangján mondd:

— Szeretlek! — hangzott mindkettőnk ajkairól, és az első szerelmi csók édjével szentesítettük sziveink közös érzelmeit.

Gyorsan füveket téptünk — és a kertből felmenvén, Klementina atyjához ment azokkal, én pedig — lakomra tértem.

Boldogságom leirhatlan volt! — nincs szó, nincs hangszer, nincs költészet, mely annak csak árnyékát is feltüntetni bírná! E világ minden kincse — sőt maga az élet — csekélység volt boldogságomhoz képest! — Magát a túlvilági boldogságot nem képzelhetém dicsőbbnek az enyémnél....

*

Asztalomon levelet leltem, mely anyám halálos betegségét és hazahívatómat tárgyazá.

Megrázkodtam!

A szörnyü váratlanság és ellentét idegeimet görcsös rángatózásba hozta.

Bezárám ajtómat, és fáradtan, ellankadva rogytam ágyamra, hol a kínvulkán lélekrázó kitöréseit könyeim és fohászaim nem bírták elfojtani! —

Öröm és kín! — élet és halál! — zúgtak elmémben.

Oh, mint birhat el ennyit egy kebel?!

Másnap elbucsuztam Klementináéktól: de ő velem egyedül nem szólhaték. — Hosszasan nyugtatám szemeimet ez angyalon, és szívem majd megszakadt, hogy túlsúlyától meg nem könnyíthetém.

Az elválás tompa hangja zúgott elmémben; szemeim homályosultak, egészen zavarodtan állék. — Öntudatlanul mentem ki a teremből, és mint örült sieték a már lakom előtt váró kocsihoz.

— Klementina! szívem, szerelmem egyetlen, légy boldog! — Ne feledkezzél meg a tegnapiakról! — vagy igen — felejts el engemet! — felejts el!!... Te pedig gördülj szívemre fájdalom sziklája, és — zúzd össze szerelmem gyászos emlékét!

— Isten veled Klementina!

Elutaztam.

*

A napló következő része különféle családi viszonyokról szól, melyek nem tartoznak beszélyünk folyamához. Vége azonban Klementinára vonatkozólag így hangzik :

— Anyám sírjánál vagyok! —

Éj van. Semmi nesz. A néma lég is nyugodtan áll. Fényes csillagok tekintnek a magasságról alá az enyészet gyászos nyughelyére. — Kisérteties ködfátyol terül szét a virányokon és titokszerű halvány-ság lepi el a láthatárt. — Gyászbá borult a természet. Siránkozni kezd a szellő a bokrok lombjain, és én :

— Anyám sírjánál vagyok!

Atyám már rég elhagyott! Elköltözött oda, hova mindnyájan eljutunk! —

Fájdalmak tépik szívemet! — Megszűnt értem dobogni az anyai szerető sziv!!

Béke lengje körül hamvaitokat szülőim! Nem háborgatják azokat fiatok könnyüi; mert ezeket már fölemészté a kinos fájdalom!

Virult az élet egykor nekem; reményem arczán korány-fény ragyogott. Vidoran mosolygott elém az ifju kor angyala, mely előtt a kebel föllelkesül!

Klementina miért raboltad el reményem tündeálmait?!...

Végkép el vagyok hagyatva!

Atyám már hat éve elhunyt! Anyámat e kietlen hant födi!! Klementina elfeledett!!! Egyetlen barátom van, vagy volt; az is távol....

Nincs senkim! E nagy világban nincs egy részvevő kebel, mely elfogadja szívem terheit!

Nincs egyetlen rokonszív, mely együtt érezne velem!...

Klementina! szerelmünkkel vagy te játszol, — vagy ármány fondor ördöge üzi pokoli cseleit!... Már egy év óta nem kapom leveledet.

Megszűnt dobogni az anyai szerető szív!

Tán Klementina keble sem hevül! —

Nyugodjál békével anyám! Fiad is — veled leend! Több ily sötét eszmék ömlik el a napló hátralevő sorait, melyek értelmét az események fejlődése fejtendi meg.

IV.

Ede, két napi Győrött mulatása után utazásait folytatandó, Lajostól elbucsuzék.

— Ne vetkezzél ki nemesebb érzelmeidből, szeretett barátom: — így végzé szavait — hisz te még ifjú vagy! Nem hervadtak még el számodra az élet rózsái. Használd ildomosan a körülményeket: és

minden idő- s korban fogsz nemes gyönyört találni az életen.—Habár szigoru körülmények közt növelkedél is: de tudományt és műveltséget, atya, utmutató és buzdító nélkül szerzél. Erre büszke lehetsz; e nemben sokakon felülállsz: de ne engedd szivedet elméden uralkodni.— Szerénységed és tudományod fog számodra boldogságot eszközölni: de kérlek, hagyj fel az ilyesekkel, miknek tanuja valék! — Nemde megteszed ezt? — Nehéz szivvel válok, de vigasztal a remény, miszerént kevés idő mulva — mint nemeslelkű hű barátomat — ismét ölelhetlek! Isten veled!

— Élj boldogul nemesszivű barát! — Én igyekezni fogok, hogy szives barátságodra érdemessé tegyem magamat. És most a viszonzlátásig — Isten velünk!!

Lajos arczán a szilárd eltökélés örömsugarai tündöklöttek.

Nem volt ő még elromolva, csak elhagyatottsága okozá botlását, mely később tán szomorú következményeket vonhata maga után, ha a szivhezszóló baráti tanács még jókor vissza nem tartja a kétségborzasztó örvénye szélén állót.— Atyátlanul nevedni; majd a szeretett anyától is magát megfosztatva érezni: elviselhetlen fájdalomnak tetszett előtte. — Tiszta kebelében táplált forró és hű szerelmét

a sors mostohaságától földúlatva látván: megveté az életet, mely őt csak szenvedésre látszott kárhoztatni. — Ilyenkor az ifjú, elhagyatottságán elkeseredve, szülőitől maradt örökségét oly élvezetekre fordítja, melyektől a nemesen gondolkozó megvetéssel fordul el; és rossz társaságba elegyedvén, — ami, fájdalom! tapasztalt férfiakon is oly könnyen megtörténik — a romlottság veszélyébe sodortatik, honnét, ha még el nem bukott, csak baráti részvevő karok menthetik ki. —

Lajos, Ede elutazta után, pamlagára vetvén magát, gondolatokba merült:

— Mivé lettem én, szent Isten, másfél év alatt! — Hova lettek azon légvárak, melyeket ábrándos elmével építék? — Éltem boldogabb napjai hova tűntetek?! — Világ, miért raboltad el boldogító lelki csendemet? — te borzasztó dühvel szaggodod élted virágait!...

— Hát csak bánatvirág tenyészik számomra az élet tövises mezején?! — kiálta fel elkeseredéssel. — Ily gyötrelmek kufejévé válhatik a szerelem?! — mondá elfojtott kínai közt, és ismét elmerengett.

— Nem! — szólalt fel vigasztalódva. — Nem engedek indulatimnak... barátom javaslatát és elmém sugallatit követem, és megmutatom, hogy férfierő istenszükrajja lakik lelkemben! — Ma nem játszom! —

megvetem az előbbi társaságot, habár nehéz szívvél is, de megvetem őket, ha ellenségeimmé lesznek is!
 — A jó, a szép, a nemes mellett fogok küzdeni, és kiemelkedndem a salakból!

És, hogy szilárd föltételét mulatótársainak ármányai által megváltoztatni ne legyen kénytelen, szórakozást keresendő, a szabadba kilovagolt.

V.

Hónapok multak el; de Ede nem látogatá meg Lajost. A szerelem aranylánca öt is fogva tartá Csókavárban. — Mondjam-e, hogy Váry Teréz a győri találkozás óta eszményként lebegett szíve egén?
 — Igen. Ó, a prózai ifjú, ki a szerelmet méregnek, majd érzelgésnek nevezé, most hódolva tömjénez, és oltárt épített neki szívében, melyen az áldozattűz állandóan lángol.

Kedves vendég ő a Váry-háznál, de legkedvesebb Teréz szívhajlékában. Együtt ülnek ők a pamlagon, és bizalmas hangon beszélgetnek.

— Ha tudná Lajos, hogy szülőink Klementinát Fajkürti bárónak kívánják eljegyezni, tán még szomorubb, vagy épen igen is vig lenne. — Klementina azonban nem akar megegyezni — kivált mióta a naplót olvasá. Azelőtt feledni látszék őt, minthogy levelet nem kapott tőle: de a győri rokonunk lá-

togatásakor történtek, úgy látszik, szivére hatának — mondá Teréz.

— Lajos pedig naplójában arról panaszkodik, hogy Klementinától nem nyert tudósítást. Ő bizonyosan irt, de levelére választ nem nyert.

— Azt nem tudom. Én úgy hiszem, testvérem szivesen felelt volna levelére. — De szóljon ön, valók-e azok, miket Györött felőle hallani valánk kénytelenek? ő rossz uton tévelyeg, aljas társaságba elegyedett.

És most Ede a legszebb szavakkal védelmezé barátja becsületét. Szép szinekkel festé Lajos érenyeit, magasztalá szilárd elhatározottságát, és mindent elkövetett, hogy barátját a rágalom és gyanu szövevényes lepléből kifejtse.

Örömmel hallá Teréz a szivhez szóló szavakat, és vigasztalásul Klementinának elbeszélé azokat.

Ede levél által tudósítá Lajost a hallottakról, és kéré őt Csókavárba megjelenni.

VI.

Néhány nap mulva Lajost Csókavár felé látjuk lovagolni.

Egy hegyről ereszkedik alá, melynek aljában mély és széles medrű folyó hömpölyög, és gyors vize az utat átvágja. A megszakadt ut szűk és ala-

cson korlátú fahid által kapcsoltatik egybe. A völgyet erdőség veszi körül. Lajos a völgybe leérvén, izzadt lova pihenésre inté őt.

Egy fához kötö lovát, ő pedig a folyó partján a zöld pázsitra letelepedett.

— Hova tűntek élted vigabb napjai?! — Mint dobogsz újra félig kiholt sziv?! — A folyam búsan gyorsítja vizét és fut előlem miként az öröm. — Remény! mely a sziv kerervét gyöngén elfeded, engedd sejtenem: virrad-e még boldogabb jövőd?! —

Lövések hallatszottak távulról, majd sebes kocsizörgés, mely mindinkább közeledék. A kocsis, a lövésektől megrettent lovakat föltartóztatni erőködvén, a kormányszíjat elszakasztá. Két nő ült a leeresztett födelü kocsin, a közelgő véstől tartván, magokat megfeszítve. Nyilsebességgel futnak a felbőszült állatok a völgybe alá. Lajos segíteni kívánván, az utra siet nyughelyéről, mire a féktelen állatok a hidkorláthoz szöknek, és oly erővel vágják a hintót annak szögletéhez, hogy az fölbillenvén, az egyik nő — kinek inai a hosszasan tartó feszülés által már elgyengültek — kivettetik, és ájultan a vízbe zuhan! — Eles sikoltás hallatszott e pillanatban a kocsiról, mire a lovak még inkább megfutmodván, pusztító viharként ragadák magokkal a könnyü kocsit.

Lajos látván a veszélyt, hirtelen leveté felső öltönyét, és villámgyorsasággal a vízszinén hánykódó nő után veti magát. Karjai közé emelé azt, de a víz rohama által mindaketten elragadtatnak. — Lajos minden erejével dolgozik, de nem bir parthoz jutni.

— Szent Isten! — fölkiált, mindaketten elveszünk!

— Segítség! — ordít kékülő ajkakkal, de hiába, a víz elsodorja őket.

Hanyat fordul most, és a nőt mellére fekteté. — Már már fuldoklani kezde, midőn a fiatal nőben Klementinára ismer.

— Klementina együtt halunk meg! — Elveszünk mindaketten! — Így édes a halál!

A hölgy éledezni kezde, de Lajos fuldokolt! — Még eszméletét nem veszté el, midőn fejét valamiben megütödvé érezi. — Megragadá a tárgyat, az — egy fahid-oszlop volt. — Átkarolá ezt jobbjaival, bal kezével pedig az éledező hölgyet szorítá szívéhez. — Kinyugvá itt magát, és a vízszintalálkozás örömsókját nyomá Klementina ajkaira.

Ellöké magát az oszloptól és egy másikhoz nyomult; innét pedig a partra jutottak.

Klementina is fölismeré őt; egymásnak vállára borultak — örömük könnyharmatot hullatott.

— Klementina! Lajos! — volt minden amit

mondhattak, és az oly soká nélkülözött csókok közt ünneplék a viszonzlás örömnapiját.

Klementina most elbeszélé, miszerént anyjával a közellévő helységben volt, honnét jöttükkor a lovak kocsijokat elragadák, mialatt ő elszédült... a többiről nem tudott semmit. —Ezekről Lajos világosítá fel őt.

— Mivel háláljam ezt meg nagylelkű megmentőm? — mondá Klementina, megtudván a történeteket — te éltemet mentéd meg, legyen az birtokod. Éltem minden percze, szívem minden dobbanása utósó leheletemig téged boldogítsanak! Ezt nem tilthatja sem isteni sem emberi törvény!

Lajos elérzékenyülve csókolá Klementina kezét, és örömkönyek közt emelé őt lovára.

Csókavár felé vágatott.

VII.

Váryné a kocsissal a gőzölgő bösz lovak által rohanó szélvészfélegként vitetett Csókavárra. Halálsápadtan eszmélet nélkül ült, mialatt a kocsis kétségbeesetten néze körül, s urnője, a füstölgő kerekek és a féktelen lovak közt osztá meg figyelmét.

A nyilt kapun menydörgő robajjal rohantak be a lovak, és midőn vagy háromszor a kocsinülők életveszélye közt borzasztó gyorsasággal megfordul-

tak volna, végre sikerült azokat a cselédség által feltartóztatni.

Várynét eszméletlenül emelék le a kocsiról, és a hálószobába vivék.

A már régen betegségben sinlődő öreg Váryhoz behatván a zaj, aggódva tudakozódék ennek oka s a történetek felől. A megrémült kocsis adakozva adá elő, miszerént Klementina a kocsiból kivettetésén, a folyóba esett.

Villámként sujták ennek együgyü szavai az erőtlen öreget. Fájdalmasan, kebelrázó hangon kiálta föl:

— Klementina!... kedves leányom!... meghalt?!

Ez alatt egy lovag, karjai közt hölgyet tartva, az udvarra vágatott. A jelenlevők felismerék Klementinát, és hangos örömnnyilvánítással üdvözlék az érkezőket.

Az örömhír föllobbantá az öreg életerejét.

— Hol ő? — leányom — hozzátok elém!

— Atyám, szeretett atyám! lányod él! — szóla a besiető hölgy, és elérékenyülve térdelt atyja betegágyához, könnyes szemekkel borulván annak keblére — az ég egy megmentőt rendelt veszélyem helyére, ki saját élte koczkáztatásával fogá fel az enyémet; és ez — Szendei Lajos.

— Szendei, édes barátom! rebege a beteg —

nemes lelked, tudom, jutalmat nem óhajt, de ha szivem érzetét fölfedeznem szabad, és ajánlatomat meg nem veted, fogadd baráti jobbjomat, és ha lányom megegyezését megnyered, azért is, atyai áldással.

A végszavaknál Ede és Teréz feldúlt arczelekkel léptek be. Egy neme a habozásnak ömle el lényükön, és nem tudák Klementinát és Lajost üdvözölnék-e, vagy a történetet nyilvánítsák.

Mindnyájan szótlantul kérdő tekintettel bámulának a belépőkre.

Teréz, fájdalmát elfojtani nem bírván, éles sikoltással rogyott atyja ágyához.

— Mi ez? — leányom, gyermekeim szóljatok! —

Ede még mindig habozva tekintte körül, de szólani nem mert.

— Szóljatok, kérlek — vagy meg akartok ölni?...

Teréz most alig hallható fájdalmas hangon mondá: — Anyánk — meghalt!

Váry e szóra elhalványult, elhaló hangon rebegé:

— Gyermekeim! — legyetek — boldogok! — és némán megáldva őket, ezeknek fájdalmas zokogásai közt -- elhunyt.

VIII.

Három nap múlva két nő s két ifju térdelt a két uj sirhant előtt, mély gyászban siratván az elhunytakat. Elmerengve néztek a hantokra és imát rebegtek ajkaik. Néhány lépésnyire mögöttük egy ifjú állt egybefont karokkal, szemeit az imádkozókon nyugtatva.

Néhány percz múlva felálltak a gyászolók és suttogva közlék egymásnak fájdalmaikat.

Az ifju most feléjük közeledék.

— Hozta az ég báró ur! — mondá Klementina a közeledőhöz — ön is részt vesz fájdalmunkban? ön nemes szivü.

— Háborgatni nem kívántam önöket, de a szomorú hír s kegyetek iránti részvétem vonzott e helyre.

— Köszönjük.

— Mint tiszteljem kegyed lovagját?

— Ó Szendei Lajos — jegyesem.

— Mit hallok!

— Igen. Ó boldogult atyám áldása s szivem választása mellet — jegyesem.

A báró előtt most minden világossá lön. Lelkesülten ragadá meg Lajos karját és vidoran mondá:

— Üdvözlöm önt, nemeslelkü lovag! fogadja ba-

ráti jobbomat, és bocsásson meg, hogy annak kezét kivántam, kinek szive öné. — Én örvideni fogok, ha barátomat boldognak tudandom.

*

Az irományok közt Lajos leveleit, melyeket Klementinához irt, meglelék, de Váryné, hogy öt leányával elfeledtesse, és a báróvali eljegyzést könynyebben eszközölhesse, azokat elfogta.

Néhány hónap múlva Ede Terézt, Lajos pedig Klementinát oltárhoz vezeté.

Többször elbeszélék egymásnak a győri történetet, és örvidének állíthatni, miszerént:

„A napló volt boldogságuk szerzője.“

A SORS SZESZÉLYE.

I.

Regényes völgyben fekszik Végfalu. Középtáján csinos urilak áll, körülvéttetve bájos rendezetű kerttel.

Kellemes nyári alkony volt.

A kastély egyik kertrenyiló ablakáról szende lányka néze le, és kis öcscse fürgeségén gyönyörködék, ki a kertben a hímes virágok közt lepkevadászattal foglalkozott.

Jobbra a kert nyugati oldalán sziklarom emelkedék, melynek egy nyílásából tiszta forrás halk morajjal csörtetett a patakba, a szirt alját gyors tűnésű hullámival csókolgatva. A sziklai forrás mellett durva faragású köpadon egy ifju ült, regényolvasásba mélyedve. A patak ezüst óriáskígyónként huzódék a kert beljén végig, s játszi hömpölygés közt ön-

tözé a virányos partokat. Ennek jobb oldalán sűrű berek terült, melynek zöld bokrain madárkák hangicsáltak, s kellemes zenéjükkel a magány csöndét vidíták. A patak bal oldalán, a kastély előtt tarka mezőség terült, hol a kis fiú a repdeső lepkéket üldöze, s gyakori hasztalan fáradalommal mosolyt idézett az ablakról letekintő nénje biborajkíra.

A mellékszobából csöndesen lépett be egy nő, és a merengő lánykához közeledék. E pillanatban egy idegen ifjú lépdelt át a patak hidján, s mint-hogy a forrásnál ülöt regényolvasásba mélyedve látá, rövid gondolkozás után, továbbindult, és a berek sűrűjébe vonúlt.

E jelenet láttára biborszín borítá el a lányka arcját. A mögötte álló anyja meglepetve tekinté szemébe.

— Emma! mi idézte elő ez arczpirulást?

— Ah, anyám?...

— Valóban, meglepő ábrándjaid lehetnek. Ily rögtön elpirulni!

— Anyám megjelenése okozá.

— Tagadom. Én több percz óta nézlek; csak e pillanatban tünt elő ez arczpir.

— Tán a kis Ákos botlása okozá.

— Tehát magad sem tudod okát? Emma te hihetőleg hamiskodol.

— Nem tudom, anyám, aligha van fontos oka; én nem tudnám megnevezni.

— Unatkozál?

— A kis lepkevadász működéseit vizsgáltam.

— És valakiről gondolkoztál.

— Megvallom, eszembe ötlött azon ifju is, kit ma a kápolnában láttunk.

— Valóban? Azon idegen?

— Nem ismered, anyám?

— Nem.

— Ma ebédre meghíhattad volna.

— Oly érdekes?

— Nem, anyám; de te az utazókat meg szoktad hívni.

— Azt is tudod, hogy utazó?

— Gyanítom.

— Meglepő beszédet hallok ma tőled.

— Bocsánatot! kedves anyám, ma igen unatkozott vagyok, nem tudom miről beszéljek.

— Folytasd.

— Hagyjuk el, anyám. Inkább a zongorán játszom.

— Beszélj; én hallgatom.

— Nem tudok. Inkább zongorázni óhajtok.

— Tudom, hamis vagy. De most ez egyszer nem fürkészem tovább. Nem bánom ha zongorázol.

Emma egy dalművet vőn elő, és játszani kezdte. A zene megszólalt és viszhangzott a kertben. Emma hófehér ujjai változatos dallamokat csaltak ki a hangszer kebléből. Ő a hangokat némely helyeken szava ezüst csengésével is kísérelte, és az érzelmeknek élénkebb kifejezést kölcsönzött.

Végfalviné az ablakról fiacskáját nézdelé, mint űzi a lepkéket.

A zongora élénkebb hangnyomatok után végre elnémult.

— Istenem! sohajta fel Végfalviné, mily derék ifjú lehetne már Gyulám. Ezelőtt tizenöt évvel ő is így játszadozott, miként most kis Ákosom.

— És nem lehetett nyomába jöni, anyám? hátha még most is él?

— Isten tudja! én megtettem, mit tennem lehetett; egy öt éves korában eltévedt gyermeket nem könnyű feltalálni.

— Mennyire tudnám én kedves bátyámat szeretni! Mikép veszhett ő el nyom nélkül?

— Tudod, leányom, szenvedélyes vadász volt atyátok; az ő könnyelműsége okozá Gyulám veszélyét. Az öt éves gyermekcsét már pisztolyal célba löni tanítá, s a vadászatokra is többnyire magával vivé. Egykor a vadászokkal atyátok a sürrőségbe kívánván vonúlui, fiát a kocsis felügyeletére

bízá. A gondatlan szolga unalomból a fűvön elszen-
derült, mialatt Gyulám tőle eltávozott, és többé
nem is találtatott. Czifra pisztolyát magával vivé;
hihetőleg a kocsiban lőszereket is talált, fegyveré-
vel magát megsértheté; azt megtölteni már tudta.
Az erdőben elvérezhetett, vagy a vadaktól is ösz-
szemarczangoltathatott. Nyomoztatásom mind hasz-
talan volt. — Atyátok mindig búsongott miatta,
és a bánat végre őt is előlte. Két éve, tudod, őt
is el kelle vesztenem. Kedves leányom! csak benned
és kis öcsédben találok némi örömet... Te nem
vagy képes felfogni egy — gyermekét és férjét vesz-
tett — szerető anyának szívfájdalmait....

Végfalviné könyezett. Emma fájdalmasan tekintte
anyjára, és kedélye elborult.

Néma szünet állott be.

A sziklaromnál olvasgató nevelő, regénye tár-
gyán s a forrás csörgő ömlésén elmerengve, meg-
feledkezék körülményeiről, s nem ügyelt a pataknál
özként szökdécselő; kis védenczére. — A fucska,
egy szép lepke utáni sebes futása közt, a patak
vizébe lesikamlott....

Emma, látván a baleseményt, rémulten kiálta
segélyért, és gyorsan futott a kertbe alá. — Végfal-
viné a kinos látványra megrendült, és ájultan rogyott
vissza karszékébe.

Az idegen ifjú, ki a berek sűrűjében hallgatá Emma zongorajátékát, most fölriadva, futott a patakhoz. Gyorsan veté magát a hullámok közé, melyek kényök szerént hanyogatva magokkal ragadák gyöngemartalékukat.

Végre sikerült az ifju törekvése, és a megmen-tett gyermekkel partra vergődék.

Emma, meglepetve az ifju önviseletén, csak töredezett szavakban fejezheté ki háláját. — A szirt-nél ült nevelő, fölriadván a zajra, az idegenhez sietett, és hálát rebegve, az ifjut öltöző-szobába vezeté.

Emma, hosszas pillanatot vetvén az életmentőre, kis öcscsével anyjához sietett a kastélyba.

II.

A fiucska, anyjához vitetvén, gyöngéden foná kis karjait annak vállai köré, s könyezve csókolgatá halvány arczát.

— Anyám, kedves anyám! bocsáss meg, nem esem többé a patak vizébe... jó leszek ezentúl... ne haragudjál... szeretlek kedves anyám....

A dobogó kis kebel, a könnyük és gyermeki dadogások megható érzelmeket költének az eszméltre jött anya szívében. Ez magához karolván gyermekét, kitoró hévvel rebegé:

— Elsz tehát, szeretett magzatom?! élsz kedves gyermekem... ismét szoríthatnak szívemhez karjaim... Oh, éltem mindene, élsz még! nem vesztélek el... Hatalmas ég! visszaadád éltem életét!....

Ily jelenetet hűn előadni kivihetlen. Ki egy gyermekét hűn szerető anya érzelmeit, midőn az a rémes halál vázkarjaiból kiragadtatott, szavakkal rajzolni kívánná, hasonlítna ahhoz ki a zene andalító dallamát ecsettel festeni, vagy a nap ragyogását hangszeren eljátszani akarná. Oly érzet az, mely meghaladja képzelmünket; csak sejteni, de tisztán felfogni nem vagyunk képesek. Anya érezheti azt; toll leírni nem bírja.

Míg Végfalviné gyermekét ápolgatá, belépett a nevelő. Könnyelműsége miatti bánattól leverten állt.

— Ugardi! — szólt Végfalviné; ön könnyelmű, gondatlan. Mit tőn az imént? — Ön, uram, le akará rombolni egy anya reményét, megkeseríteni, feldúltni élte napjait. Ön gondatlansága képes vala egy csapással két életet előlni....

Végfalviné anyai méltósága teljes érzetében szólt; de szavaiban, minden nyomatékosságuk mellett is, némi gyöngéd neheztelés rejlett csak a nevelő irányában, s úgy látszék, inkább hallgatanodott, ha az anyai hivatás és kötelesség nem parancsolja a dorgálást.

A nevelő fájó érzettel kért bocsánatot.

— Nem átkozom önt, Ugardi, már nem haragszom önre: nem mintha a neheztelést meg nem érdemelné; de én szeretek megbocsátni tiszta szívből, kivált — önnek. Ne tulajdonítson szavaimnak más értelmet, mint melyet óhajtok. Bármint akarnám is, én neheztelni — önre — nem tudok. Egy neme az előéretnek, vagy rokonszenyvnek — az ég tudja, miért — hatja meg szívemet; és én nem tudok szigorú lenni ön iránt. Azért most legyen feledve minden.... Hol azon nemeslelkű idegen? — gyermek megmentője — hol van?...

— Nagysád nemes szíve még inkább éreztetni velem a szégyent, melyet gondatlanságom előidézett számomra;... ily dicső lelket kelle megszorítanom! — de vigasztal az öntudat, hogy a jelen esemény bekövetkezendhetett szomorító hatása engem szint-úgy — nagy mértékben sujtandott volna, ha a végzet másképp nem rendeli vala. Hálámat kifejezni nem bírom; de hisz bocsánatot nyertem, és ez boldoggá tesz. — Nagysád kívánja, hogy azon nemesszívű egyénről szóljak, ki egy gyermek életét, anyja boldogságát, nevelője nyugalmát visszadá. Bár itt megjelenhetne személyesen; azonban ő jelenleg heves lázban szenved: az átázás károsan hatott egészségére.

— Legyen reá gondja, Ugardi, kövessen el mindent kívánati teljesítésére. A nagylelkűnek nem szabad semmiben fogyatkozást szenvednie. Hozasson orvost, és örködjék kedves betegünk felett. Én is megteendek szívesen amit tehetek. — Emma! te is kötelességednek tartsd a szorgoskodást; ha betegünk nem fog panaszkodni, téged dicsérlek meg.

— Tiszta szívből, anyám.

— Nagysád kívánatát teljesíteni legkedvesebb feladatam.

Ugardi meghajtá magát, és kün rendeléseket tön.

III.

Ugardi a betegnél tölté az éjt.

Mihelyt a beteg rohama múltni kezdett, Ugardival beszélgetésbe bocsátkozott, és némi előzmény után így adá elő körülményeit és utazási czélját:

— Nevem Szórai Béla. Kedvencz foglalkozásaim a festészet és költészet. Hazánk regényesebb vidékeit meglátogatni legfőbb vágyaim egyike lévén, utra indulék. A bájos fekvésű völgyek, tátongó barlangok, szirtekbe végződő bérczormok varázserővel hatnak kedélyemre. Ily helyeken több napon át szeretek mulatozni. Utazásimat többnyire gyalog teszem, hogy haladásaimat ne korlátozza a fő-ut

fekvése: hegyeken, szirteken mászkálni gyönyörködtető testgyakorlat. Faluról falura oly kalauzt szerzek, ki a vidék tájait ismeri, és reá bizván utításkámat, én mint madár szabadon szállok hegyekről völgyekre, sikságról bérczekre. Kora reggel és alkony felé utazok leginkább; a nap többi részét írás- vagy rajzolással töltöm. — E helységhez közeledtemkor a hőség itatra emlékeztetett, s kalauzommal egy csinos lakba tértünk. Beléptemkor egy lányka jött szemközt, és bucsuzván a házinőtől, reám emelé igéző szemeit. „Jó Emma kisasszony, köszönöm szíves látogatását;“ mondá a kikésérő hölgy. A lányka mellettem ellépdelt, és üdvözetemet bókkal elfogadván, ismét rámpillantva, egy fiucskával eltűnt. Ön, kedves barátom, nem fog tán nevetni, ha e kalandomat önnek elbeszelem. Szíves részvétél fölbátorít erre. — Én a házinőtől italt, vizet kértem. „Szívesen, szívesen; tessék csak leülni itt a kőasztalnál a fa árnyékába. Önök tán utazók? szolgálhatok néhány hűsítő gyümölcsessel? Mindjárt hon lesz férjem, ő igen kedveli az utas vendéget, nagyon örvendene, ha itt maradnának.“ Nem győztem eleget mentegetődni. Ő hozott friss vizet, gyümölcsöt, kenyeret, fehérét mint a tej. Társalgásom rossz volt, mert elmém máshol járt; a szép Emma felé csapongott ábrándom. — Később megérkezett szíves

házigazdám, az urodalmi tiszt. Barátilag fogadott, itt kelle maradnom. Uti kalauzom tölem elbucsuzott. — Ma reggel már korán a harang ércz nyelve imára szólítá a jámbor halandót. Gazdám elvezetett a kis kápolnába. Belseje szép, csinos, az izlés meglepő. Az oltár előtti két külön imaszék, midőn mi beléptünk, még üresek voltak. Néhány percz mulva egy urnő jött Emmával, s a baloldali széket foglalák el ketten; ön pedig jó Gyulám a kis fiút szemközt jobbra vezette be. — Megszólalt az orgona, s fuvolyaszerű dallamával buzgalomra hangolt minden érző szívet. Szemeim, bármint törekedtem elmém elfordítani, szüntelen a szende leánykán függöttek. Angyalt hittem láthatni, midőn ő imakönyvére szögzé éjszemeit. Arczán az áhitat bájoló kinyomata mutatá szép lelkét. Elmerengtem. Imádtam a mindenhatót, imádtam, mert e nőben alkotókezének remekművét láttam... Egyszer végig tekintte a néptömeg, s szemeink találkozának. A büvsugarak földérik lelkem fellegeit; de tán csak azért, hogy annál sötétebb legyen ismét elborúlta. E pillanat hatalma elrablá keblem nyugalma... Midőn kiérkeztünk, gazdám marasztalt, és én nagy örömmel engedék szavának. Reméltem láthatni, s szólhatni Emmával. Gazdámtól kitudám a körülményeket. Reméltem, hogy ismét megjelenend náluk Emma, úgy mint tegnap. Nem

jött! nem láthatám. A kertbe eljöttem; gondolám, itt bizonynyal látni fogom őt. Csendes volt itt minden. Ön mélyen olvasott, a partnál lepkéket üzött a fiucska. Nem kívántam önöket háborgatni, a berekbe vonultam... Emma zongorázott. Hallgatám a zenét. Mintha hozzám szólna, úgy hangzott éneke.... Ábrándos érzelem vön helyet szivemben.... Végre láthatám is, szólhaték is vele, midőn a fiucskát karjára átadám.... Mit érzék én ekkor? több volnék magamnál, ha megmondani tudnám. És megbetegedtem. Igen! beteg lettem; nagy sebben szenvedek, szivem van megsértve... Gyula! jó barátom, ön orvosom lehetne!

— Kedves barátom! ön nagy bizalommal van irántam, és én ügyekezni fogok ezt megérdemelni. Én legyek az orvos? Úgy hiszem nem nehéz a gyógyszert meglelnem.

— Arra utasítást tőlem ne kívánjon. A gyógyszert ismerném, de mint nyerhetem meg? igen nagy föladat.

— Mennyire tőlem függ; én a föladatot meg fogom oldani.

— Szeretett barátom!...

IV.

Béla néhány napig Végfalun maradt.

Emma gyakrabban meglátogató a gyöngélkedőt kis öcscsével együtt. Részvétellel tudakozódék a kedves vendég mintlétéről, s beszélgetés- vagy regény-olvasással mulattató őt, miben Ugardi is részt vón. Az olvasmány némely pontjai gyöngéd vitatkozásokra is nyujtának alkalmat, mit bizalmasabb nyilatkozatokra könnyű volt felhasználni.

Igy a rokonszeny hangja édes érzelmeket volt képes felköltetni.

Ők szereték, forrón, tisztán szereték egymást.

Azonban néhány nap mulva Béla egészsége helyreállván, az illedelem távozást igényelt. Az ifjú bucsut vón a kedves laktól, hol gyöngélkedett ugyan, de örömet tovább is viselte volna az édes kinokat, csak hogy Emmával lehessen. — Titkon csókot nyomván ennek eperajkíra, azon ígérettel, miszerént nem utószor látják, és legalább levélben értesítendik egymást, elbucsuzék, és az egész család jókivánatai közt Pestre utazott.

V.

Néhány nap mult el az idő egyhanguságban.

Bélától levél érkezék Emmának. Végfalviné

fölnyitá azt, és csak röviden elmondván a tartalmat, a forró szavakat lágymelegen adá tudtára Emmának.

Ugardi, értesülvén ez esetről, tudósítá Bélát, és figyelmezteté, hogy ezentúl a levelet Ugardi czíme alatt küldje, és ő azt felbontatlanul átadandja Emmának.

Azonban egy eset más fordulatot adott beszélyünknek.

Ugardi egy reggel szekrényét vizsgálgatván, különféle tárgyakat rakosgatott asztalára s a nyílt ablak aljára. Többi közt egy csinos művü pisztolyt tön az asztalra. Ekkor az ablakról a szél egy irományt elkapott, s Ugardi kénytelen volt kifutni érte, és a bokrok közt keresgélni. Ezalatt a kis Ákos nevelője szobájába térvén, a szép pisztolyon fenakadt figyelme. Gyorsan fut vele anyjához, és kéri őt, miszerént neki is vásároljon ilyet. Vegfalviné megnézé a fegyvert, és megdöbbenve ismert eltűnt gyermeke pisztolyára. Öröm és szorongás válták egymást keblében. A nevelőt magához fölhivatá.

— Isten derítsd föl a homályt, és engedd fiamat föllelhetnem, ha még él!

Ugardi belépett.

— Egy, reám nézve igen érdekes fölvilágosítást kérek öntől, Ugardi.

— Örvideni fogok, ha nagysád kívánatának megfelelhetek.

— Ide a pamlagra, kérem.

— Nagysád felette kegyes.

— Kérem.

— Parancsa szerént.

— Még nem hallám ön neveltetése viszonyainak elbeszélését. Nem lenne szíves azokat nekem felfö-dözni?

— Ha nem leszek ezzel alkalmatlan, igen szí-vesen....

— Kérem.

— Éltem multja igen érdektelen, és így előre bocsánatot kérek, ha száraz előadásom unalmat okozand.... Kis korom napjait majdnem áthatlan homály födi. Eltűntek azok, s nem hagytak egyebet kinos sejtelemnél. Elmondom, mi emlékezetem tü-nékeny lapjain irva van... Kicsiny gyermek valék, öt éves gyermekcse; kik voltak szülöim már nem emlékezem. Bolyongtam, fáradtam, sziklák, üregek közt egy nagy erdőségben. Sirtam és jajgattam; nem lelém atyámat, embert nem találtam. Állatokat láttam, előlem futottak, s kinos magányomban nem volt vigasztalóm. Végre elfáradtan kocsuához értem, s éhezve kinlódtam. Jött egy koci gyorsan, négy lótól vonatva. Megálltak előttem, s kérdezé nevemet

a kocsis és ura. Gyula az én nevem; így nevezett atyám, így szólított anyám. Kérdék, ki az atyám; nem tudtam felelni. Atyám tán vadász volt: egy pisztolyom most is van még nálam tőle.... Utaztunk napokig. Vizeken keltünk át, hegyeken, síkságon, erdőkben vitettem. Sirtam, majd nevettem, búsultam, örültem. Láttam sok vidéket, kopárt, és regényest, lelkem elfogulva csak a jelennek élt. Nem tudtam mi vár rám, de nem is aggódtam; ápolóm, barátom volt, kivel utaztam. Sok nap mulhatott el, midőn oda értünk, hol új atyám laka kies magányban állt. Csókok közt fogadtak; oh de nem ölelt át édes anyám karja!... Nehéz emlékezni tisztán, mint folytak dolgaim; csak nagyobb koromban kezdék eszmélkedni. Ugardi István volt jó nevelőatyám: tőle neveztettem Ugardi Gyulának. Én gyermeke lettem, ő másik atyám volt; nevelt, szorgoskodott minden szükségesről. Iskolába küldött, ifju éveimet Kolosvárott töltém. Ezen idők alatt jó atyám elaggott, és bölcs tanácsokat gyakran monda nekem. Többször hallám: Fiam! ügyelj pisztolyodra, tartsd meg ereklyeként. Tudd meg és jegyezd föl: találalak téged, nem Erdélyben szültek, Bakony körül honod. Bakonyban leltelek, midőn Stájerhonból hazámba siettem. Nem birtad atyádat nekünk megnevezni; magammal hoztalak, s szeretlek fiamként.

Atyád vadász lehet, és tőle a pisztoly. Nem levén gyermekem, ezzé fogadtalak; hiszem, vadász atyád nem nevelt volna így. Légy erényes, jámbor, később Pesten tanulsz; ha végórám eljő, te léssz örökösöm. Így beszélt gyakrabban Ugardi jó atyám. Elutaztam Pestre, és — árván maradtam.... A számos rokonok ellenem pereltek; rossz lelkű ügyvédim jogaim nem védék: alig egy év múlva nem lett jövődelmem. A világba néztem, és aggódni kezdék; az élet pályája vajmi rögzös lehet! Elindultam, merre csillagom vezérlett, s nagysád kegyes háza felfogadott engem.

Végfalviné hangosan zokogott.

— Nagysád sir — értem? ah, honnan érdelem e túlzó részvétet?...

Kedves jó Ugardi! nincs-e önnek karján egy szemölcs látható?

— E kérdés meglepő. Nagysád parancsolja? karom fölfedezem.

— Életem nyugalma függ e kétes perctől. Jó Gyulám! engedjen jelen kérésemnek.

— Nagysád parancsára.

— Nagy Isten az égben! meghallgatád imám. Legyen hála neked, kegyelem Istene!... Emma! Ákos! jertek, örvendjetekek együtt! Gyula! kedves

Gyulám!... szeretett gyermekem!... Jer keblemre, fiam, öröme éltemnek!...

— Nagysád... oh Istenem!... nagysád anyám lenne?...

— Isten a magasban!... az anya szerelme öntudat nélkül él. Nem ismertelek föl, mégis szerettelek, mintha fiam lennél... Az ég megengedé föllelnem gyermekem. Láttam a szép pisztolyt, melyet atyád szerzett...

— Mit hallok?... nagy Isten!... oh, hát hol vagyok én?...

— Anyádnál vagy, fiam. Ím jönnek testvérid: Emma, testvérhugod; Ákos, kedves öcséd.

— Megöl a nagy öröm!... Jertek kebelemre szeretett véreim! fogadjatok engem testvérül örökre. Áldj meg minket anyám, áldd meg gyermekidet... Öröm e nap nekem, öröm lesz az emlék, a percz, melyben e ház újra fogadóm lön. Anyám! boldog vagyok, örömem magasztos, milyen angyaloké...

— Szeretett jó fiam! boldogságod közös, ah de milyen lenne, ha atyád élne még!... Oh, hogy soha teljes nem lehet az öröm; mindig vegyítve van szomorúságokkal!...

— Nincsen atyám? elhunyt!... Ó már részt nem vehet közös örömünkben!... Ó már elköltözött! meg kell rajt nyugodnunk, — én porait áldom. Nem

lehet az öröm éltünkben tökélyes; hisz a levegő is több elem egylete: éleny csak egy része annak mit beszívunk. A természet közös; együtt van itt öröm, szomorgás, fájdalom....

— Bátyám!

— Kedves bátyám! most ne szomorkodjunk. Örvenjünk, jó anyánk!

— Igen. Vigadjunk most. Jöjenek vendégek, vegyenek részt ők is közös örömünkben. Ezen nap emlékes legyen életünkben. Holnap utazzunk el pesti rokoninkhoz, mutassuk be újra meglelt rokonunkat.

VI.

Pestre vezet történetünk fonala.

Végfalviné bevivé gyermekeit rokonához, és velök pár napot itten töltött el.

Egy délután a város-ligetbe rándultak ki.

Végfalviné a kis Ákossal a ligetben sétálgatott nőrokona kíséretében, mialatt Emma és Gyula a liget taván sajkázással mulatoztak.

Midőn a fákkal izletesen beültetett kis szigetet sajkájokkal megkerülék, Emma megpillantott egy fa alatt nyugszéken beszélgető két ifjut, s az egyikben Bélára ismert; susogva figyelmezteté Gyulát, és kéré őt, miszerént a szigetet újra gyorsan megkerülvén, Bélát hátulról kellene meglepni.

Rögtön más irányt vön a sajka, és üzöbe vett hattyuként gyorsan hasítá a viz színét, a kikötő felé tartva.

Béla fölismeré Emmát és Gyulát, s látván a sajka gyors fordulatát, kétes sejtelem támadt szívében, s arczán remény és boszu jelei válták egymást. Megragadá a mellette ülő bátyja kezét, és hevesen vonzá el őt helyéről.

— Kálmán! láttad-e a sajkát, mely rögtön más irányt vön?

— Igen.

— Ismeréd-e a sajkázó nőt és ifjat?

— Nem.

— Bátyám! kérlek, jőj, siessünk a kikötőhez; azon egyénekkel szólnom kell; nyugalمام, éltem boldogsága függ ettől. Ne késsünk.

Kálmán, meglepetve öcscse szokatlan felindultán, önkénytelen engedett.

— De hát kik voltak ők? Szólj legalább.

Béla nem szólt, borult kedélylyel vonszolá magával bátyját.

A kikötőhez érvén, a sajkát már üresen lelék.

— Szólj Bélám, kik voltak azok?

— Kik voltak, kérded, kik azok?... Oh, mint nevezem őket?... Pokol! adj nevet ügynökeidnek....

Ajkába harapott, szemei villogtak.

— Miért e szokatlan felindulás, Bélám?

— Ah, bátyám, szívem megszakad!... De mit is akartam? mit mondtam?... Igen!... A nő: Végfalvi Emma; az ifju Ugardi Gyula, barátom... nem! veszs el csalfa szó... Oh, mivé lehet az ember!... Ó... a csábítás fondor ördöge, ki a barátság leple alatt rabolja el embertársa boldogságát... ő... gaz....

Nem birt szólni tovább, ajkai elkékültek, borzasztó kifejezést váltottak arczvonalai, és egész lényén a kétség és boszu jelenségei ömlöttek szét.

Kálmán félvén bal következményektől, s nem akarván a bámuló néptömeg előtt feltűnő jelenetet idézni elő, hazatérést javallt, bérkocsit parancsolt.

Beültek.

A kocsi elrobogott.

Emma, és Gyula a kis szigetet gyalog megkerülvén, azon helyhez értek, hol kevés percz előtt Béla és Kálmán ült; de ekkor már ezek nem valának láthatók. Emma megdöbbent. Homályos gyanu ébredt keblében, mely azon kérdést idézte elő: vajjon nem azért tűnt-e el Béla, hogy a találkozást kikerülje. Nem hidegült-e el? s így a találkozás reá nézve kellemetlen leendett.

Szertenéztek mindenfelé, nem láthaták sehol. Kérdezősködtek a kitőtő felügyelőjénél. Ez válaszolá,

hogy rövid percz előtt ült bérkocsiba két ifju, kik gyorsan eltűntek.

Mindinkább erősbült a gyanu Emma szivében. Magát megesalatra hívén, könnyekben tört elő fájdalma. S hogy neheztelésének némi tárgyat szerezzen, Gyulát pirongatá, miért helyeslé a meglepés tervét; ámbár ő volt ennek indítványozója.

Gyula ügyekvék őt vigasztalni és megnyugtatni; de a kinos sejtelmek szorongaták szivét, s nem volt többé nyugalma Emmának.

Anyjokat fölkeresék. Emma erőtetett vidámsággal társalgott, de a hazatérést gyakrabban sürgeté.

A hazautazás másnapi hajnalra határozottatott.

VII.

Béla nyugtalanul tölté az éjt; a csalódás sejtelve dulongott kebelében, mely nem bocsátott álmot szemeire.

Fölkelt, világot gyujta, és föl s alá sétált hálóteremében. Búsongott, tünődött. Papírt vón elő, és írószert készített.

Két levelet irt egymásután.

Elmult már az éjfél. Végre újra lefeküdt Béla. Ismét gondolatokba merült. Így elgyengülve, később elszunnyadt.

A korány rózsaszínnel szegélyzé a bodor felhőket. Pest népessége zajongni kezdett. Kálmán fölébredve, Béla ágyához sietett.

Béla még szendergett, de álma igen nyugtalan volt, tagjai mozogtak. Arczelei feldúlva, mint ki játékasztal mellett nyervágy közt virasztja át a nyugalom idejét.

Ót a vágy üldözé: Emmával szolhatni. Gyakrabban fölrettent, és Emmát szólítá.

Kevés idő múlva fölébredt.

— Mint vagy Béla? kedves volt az álom?... Néha fölrettentél? — kérdé Kálmán.

— Nem rég aludtam el, ismét ébren vagyok. Szokatlan álmam volt... Nagy templomban valék, gót sztilben épült, a napvilág különféle színezetű üvegeken tarkán hatott be. A fény túlvilági látványokat mutatott. Sok ezer gyertyaláng köríté a fő oltárt, mely arany s gyémánttól ragyogott. Minden tárgy tündöklő fényárban lengett. Imádkozám. Fölsirtam az éghez: küldjön vigaszt sebhedt szívemnek, és engedjen Emmával egyesülhetnem örökre. Könyeztem, s a keblemre hullt cseppek égeték szívemet. Távozni kívántam, s reszketve lépdeltem a nagy ajtó felé. Emma lépett be Ugardi karján. Ah, mily gyötremelem volt e látvány szívemnek! Szoborként álltam meg, s bámulám a nőt, ki angyalom

helyett most kinzómmá lön. Ő is rám tekintte, megállott, könyezett... ,Emma! szívem élte! mit vagy most teendő?’ kérdém^{sz} fájdalommal, de ő nem válaszolt. Némán nézett reám, s végre keblemre dőlt. Ugardi boszusan tekintett reánk. Megragadám Emmát, és megvetve mindent, oltárhoz sieténk. Esküdünk. Megesküvénk az élő Istenre, mindenre ami szent: el nem hagyjuk egymást. Az esküvés után keblemhez szoritám szívemnek mindenét. Ugardi, mint kétségbeesett, mint örült, két villogó törrel rohant mindkettőnkre, s megadá egyiránt a halálos döfést. Halálom perczében is karolva tartám Emmát, kedvesemet, s lelkünk ölelkezve szállott az ég felé.

— Jó hogy csak álom volt, ábrándos képzel-med bohó színjátéka.

— Nem tehetek[!] róla, hogy álmaim oly csapongók. Miért van az, hogy lelkem egy boldogabb honban kalandozik szüntelen?... Emma védangyalomként lebeg képzelmem előtt, és szellemem a csillagokat túlszárnyalja. Ah, ha ő szeretne! Igen, ő szeret, szívem mondja, ő hűn szeret engem. Istenem! mily nagy az én boldogságom. Nem lelek szavakat ennek festésére. Nem érti szűk elménk a szívnek szózatát; hisz egymást sem értik a gyarló emberek. Emberek! e szóra miként jön most nyelvem? Emberrel mi dolgom? Nem élek most köztök; a bájoló szerelem

tündérvilágában érzelmek társaim. Omolják össze a világ, s az elemek zavara végtelenbe ható üvöltéssel jelentse a végenyészet közeledtét: én nyugodt leszek, gyönyörrel nézendem a nagy pusztulást, mert Emmám szerelme még ekkor is boldogítani fog.

— Mint lehetsz ily ábrándozó, Béla? Üzd el megadtól a gondolatot, mely Emmára vonatkozik. Nem érdemes a hűtelen, hogy róla emlékezzél.

— Hűtelen?... mi joggal nevezed őt hűtelennek?

— Nevetség. Ah, hiszen azért tűnt el tegnap ifjával, hogy irántadi nagy szerelmét bebizonyíthassa.

— Bátyám, te igaztalan vagy, és véres kezekkel támadod meg keblem szentélyét. Hát nem látod-e át, mikép Ugardi — farkas, bárány után lappangó.

— Ne hidd. Ha szemeim nem csaltak, Emma kezdé a suttogást...

— Bátyám! te kinasz. Emmát ez esetben nem lehet vádolni. Férfitől jellemzilárdságot igénylek. Ugardi irányában keserü gyanu kel szívemben. Ő pokoli ármányt készített számomra. Egy levelet mutatok tőle. Olvasd figyelmesen.

Kálmán a Béla öltönye zsebéből kivett levelet fölnyitván, olvasni kezdé: „Kedves barátom! Ha Emmának levelet küldeni kívánsz, küld címem alatt azt, nehogy ismét anyja nyissa fel. Bizzál barátodban, én felbontatlanul fogom átadni Emmának.“

— Mit szólsz hozzá?

— Ez mitsem bizonyít; ha csak azt nem, hogy értted szorgoskodott.

— Én cselnek tartom ezt. Küldtem pár nap előtt levelet Emmának; de választ nem kaptam. Tudom, nem is látta; ezért nem válaszolt. Gyula a levelet szépen elrejtette, s most tán azt beszéli, hogy őt elfeledtem, nem tartom méltónak a levelezésre. Így ámitja el őt, s hálóba kerité.

— Oly féltékeny vagy, Bélám?

— Féltékeny?... Ha életed forog veszélyben, nem félted-e ezt? Emma életemnél kedvesebb, és ne féltsem?... De ha gyanum nem csal; ha nyugalmam, boldogságom feldulója Gyula; ha a barátság álarca alatt ördögi lelke üzi fondor játékát: e karok még elég erősek lesznek álnoksága megboszulására. Ő pedig bizonyosan azért parancsolt révészeinek gyors fordulást, hogy közbejöttömet kikerölve, ármányát tovább üzhesse.... De esküszöm, lelkem kínaira, minden ördögre — esküszöm, boszúmat el nem kerüli! Pokolra küldöm fondor lelkét, és ebekkel falatom fel hazug nyelvét!...

— Béla! fojtsd el a szenvedélyt, gondolkozzál higgadtan. Kényszeríthető-e Emma, hogy téged, ne mást, ne Ugardit szeresse? vagy igényelheted-e, hogy Gyula miattad Emma szerelméről önkényt le-

mondjon?... Élvezd az élet bájait, mondj le mindakettőről, felejtsd el őket.

— És boszu-esküüm?...

— Bocsáss meg nekik, tedd őket boldogokká. Tapasztalhatád, hogy Emma vagy megszűnt téged szeretni, vagy egyéb — előttünk ismeretlen — körülmények miatt feledni akar: különben nem hajolna könnyelműen Ugardi szavaira, és meg nem egyezendett a rögtöni eltűnés tervében.

— Te csak észhez szólsz, bátyám; de a szív keserveit ezzel nem könnyíted. — Oh, hogy elejét nem vettem ébredő szerelmemnek! mély gyökeret vert már, ki nem szakaszthatom. Nehéz, igen nehéz megbarátkoznom a gondolattal, hogy azon lény, kit őrangyalomnak hittem, kire legszentebb érzelmeimet pazarlám, kit imádtam — hű szerelmemet visszautasítsa! Hisz oly biztatók, oly szívet lebilincselők valának szavai!... Én őt feledni nem tudom. Vigy el bár egyik oceántól a másikig, vagy túl a nagy tengeren az újvilágba: a sebzett szív mindenhol kísérom leend — és a boszu-eskü...

— Öltözzél fel Béla, menjünk a szabadba. A szórakozás majd elúzi bajodat. Megbocsátsz Gyulának, elfeleded Emmát.

— Ne hidd, kedves bátyám. Vagy feledje a rab sanyaru fogságát, ha zord lánczainak csörgése szün-

telen füleibe hatnak: miként feledje hát a szív keserveit, ha mindig féregként rágódnak rajta?!... De ti azt mondjátok: ez csak dőre beszéd; minthogy a szerelmet ti nem ismeritek. Ti csak nevetitek az érző szív panaszait, s fel is kaczagtok, ha kétségbeesésről, megőrülésről tesznek említést: hogy szinte azt vélné a lélekbuvár, mikép ti vagytok örültek.

— Ne oly panaszosan, oly méltánytalanul! Üzd el az érzelgést, hallgasd az ész szavát.

— Nem panaszkodom többé. Beszéljünk más dolgokról. Ez éjjel két levelet irtam. Míg felöltözöm, kérlek, pecsételd le azokat s ird reájok a címzettek. A jobb kézről fekvő Janka hugomnak szól Győrbe; a másik Emmának Végfalura. Azt írom neki, hogy néhány nap mulva meg látogatom őt.

— És ha rosszul fogad?

— Nem remélem. Vagy ha igen, — megboszulom magamat.

Kálmán mosolyogva készíté el a leveleket, remélvén, hogy pár nap alatt elfeledteti Bélával az egész ügyet s őt érzelgéseiből kigyógyítandja.

VIII.

Emma, visszaérkezvén Végfalura, rendkívül bosongóvá lön. A magányt keresé, s többnyire a kertben tartózkodék.

Ujra meg újra elképzélé a városligeti jelenetet, de mindannyiszor erősebben meggyőződött Béla hűtlenségéről. Merengéseit egy szolga közeledte szakasztá félbe, ki neki egy levelet nyujta át.

Emma arczát örömpír lepte el. Nyugtalan vágygyal nyult a levélért. A szolga az átadás után távozott.

— Ah, ha töle lenne! Tán szeret még.

Reszketve bontá fel, s első pillanata az aláírást kutató.

— Igen ő írja: „Szórai Béla“ — nem csalódtam.

Olvasni kezdé: „Szeretett Jankám!“

— Jankám?!... mit jelentsen ez?

Borzalom futá át idegeit. Vizsgálá a kézirat vonalait, Béláéra kelle ismernie. Emma kedélye elborúlt.

— Én valóban meg vagyok csalatva! Ó hűtelen!... E levél más kedvesnek szól... De miért van nekem czímezve? Jól olvasám-e a czímiratot?... E czímirat nem Béla írása. Mint lehet ez? — E levél második kézből érkezik hozzám... Úgy van! Szándékosan küldetett hozzám, hogy fölfedezve legyen álnoksága... Köszönöm, bárki légy, ki e levelet kezemhez juttatád, hogy fölébresztél ábrándos álamból! Most látom a hűtelen csalfaságát, tisztán látok mindent...

Könyek özönlék el Emma arczát. Kis szünet

után folytatá az olvasást: „Szeretett Jankám! Oly rég nem láttalak már. Elfeledkezél tán rólam, hogy leveledet nem kapom? Itt vagyok Pesten, hogy kedélyem kissé földerüljön; de nem érhetek czélt, egyre gyöngélkedem. Látogassál meg. Mily jól esnék ápolásod! — Emlékszel-e vigalmid közt rólam?...“

Emma görcsösen gyúrta össze a levelet s fájdalomában összetépte.

— Béla! szívem irgalmatlan kíznója, légy megvetve... átkozva... örökre.

Emma szenvedélye rohamában meg nem fontolá, miszerént a fogalmazás nem annyira szerelmi, hanem inkább rokoni érzelmeket fejez ki; azt sem gondolá meg, hogy a czímirat idegen kézvonásai inkább gyaníttatják a levél elcseserélését, mint a szándékos kézhezjuttatást. A szerelem szenvedélye nem enged mély meggondolást, hajlandó a gyanakodásra, mely szintúgy tévedést okozott Bélánál a városligeti jelenetkor, mint Emmánál a Jankának szóló levél olvasásakor.

Emma mély fájdalomában rögtön néhány megvető szót irt, s levelét Bélának elküldé.

Gyula ez időben egy színművet irt, melyet ismerősei által kívánt eljátszatni. Emma, bátyja elfoglaltsága miatt többnyire magára hagyatva, több napig eltitkolá a levél-viszályt.

IX.

Ismét Pestre térünk vissza.

Béla és Kálmán, a remélendő válasz tartalmáról vitatkozva, épen együtt ültek, midőn a levélhozó bekopogtatott s átadá Emma levelét.

Béla, a levélhozó távozta után örömmel kiálta fel:

— Ah Emmám! szerelmem élete, mily boldoggá teszsz!...

— Nem jó előre örvendeni! — jegyzé meg Kálmán.

— Te olvasd csak a bölcseleket, én majd a költőkkel foglalkozom. — Fölnyitá a levelet; de menyire elbámult, midőn e szavak tűntek szemébe: „Önről többé mitsem akarok tudni! — Emma.“

— Nos?

— Bátyám, igazad van!

— Szerelem, bohóság, gyöngeség?

— Ne gúnyolj, kérlek, ne gúnyolj; szívem megreped!

— Férfi vagy te?

— Megörülök!

— Egy lenge nőért?

— Meghalok!

— Miért?

— Ah, szívem!... elmém!... lelkem!...

— Gyermekeké lettél? kis gyermekeké?...

— Nem! — Férfi akarok lenni. Megedzem szíve-
met, megedzem — a könyörület ellen is.... Ki egy
tapasztalatlan lánykát mézes szavai, aljas ármányai
által elámítani nem irtózik; ki egy hön szerető ifjat
zsarnoki részvétlenséggel a kétség örvényébe taszít:
ily ember büntetlenül éljen, sőt boldogságot, örö-
mököt élvezzen? Nem!...

— Mit fogsz tenni?

— Végére járok.

— Ily szenvedélylyel?

— Higgadtan.

— Ez esetben tanács nem szükséges.

— Isten veled, bátyám! Én megyek.

— Sok szerencsét. Isten veled!

Béla rendeléseket tőn, utnak indult Végfalura.

Másnap két levél érkezett Béla számára. Kál-
mán fölnyitá azokat. Egyik levél Jankától jött, mely-
ben ő az Emmának szólót visszaküldi s a tévedést
fölfedezi. A másik levél Gyulától érkezett: Béla
egy színműbeni szereplésre fölkéretik s a mulatságra
meghivatik. Az aláírás ez: „Végfalvi, előbb Ugardi
Gyula.“

Kálmán a két levél elolvasása után igen nyug-
talanná lön. Átlátta, hogy itt nagy tévedés szerepel.
A városligeti talány és Emma lemondása nagy rész-
ben megfejtve állott képzeletében. Sietett Végfalura,

hogy Bélát a fordulatról értesítse, még mielőtt ez határozó lépést tenne.

X.

Ingerlékeny az ifju kedélye, midőn a viszonszerelem boldogító álmából felriasztatik. Elméje nem vizsgálja bővebben a háborító esemény okait; szív-érzelmei elnyomják az ész szózatát. Ábrándszülte bájvilága egyszerre borzasztó színbe öltözik, mert szívében a féltés férgé dül, mely élte virágait hervasztja. A multak kínos emléke vagy lemondást eszközöl, vagy boszut érleszt az iránt, ki a bájos álmat zavarni — bár önkénytelenül is — bátorkodik.

Ily kedélyállapotban érkezett Béla Végfalura. Sietett a kastélykertbe, hol a sziklarom tetejére fölemelkedék.

Béla elméjében újra feltűnt a multak emléke. Visszagondolt a boldog perczekre, melyeket Emma társaságában élvezett; de az emlék csak marczangolá szívét, mert véleménye szerént az, kit oly igen szeretett, számára elveszett. Sötét eszmék tüntek föl elméjében, képzelme az enyészettel, halállal foglalkozék.

A berekben megszólalt a zene, mely az előadandó színmű kíséreteül volt megrendelve, s most

előgyakorlatokat tön. A hangászkar egy szomoru dallamot játszott.

Gyula és Emma karöltve a szirt felé közeledtek, s a csörgő forrás melletti kőpadra leültek.

Béla a szirttetőn mély figyelemmel kíséré a halkán csevegők nesztét.

A zene elnémúlt. Béla a következő párbeszédet hallá :

— A szív titkát elárulni nem czélszerű.

— Csakhogy, midőn a szív titka szerelem, ez önmagát szokta elárulni.

— Ön mindent kitalálni ügyekszik.

— A lélekbuvárlatban igen gyönyörködöm.

— Megtudná-e mondani: kit szeretek én?

— Úgy vélem, távol van az innen, ki kegyed szívének kedves.

— Csalatkozik ön.

— Nem tartom tudományomat csalhatlannak.

— Közel, igen közel van az, kit én szeretek.

— Valóban?...

— De nézzen ön szemembe!

— Kegyed szemei megbűvölnek engem. Ah, mily boldog lehet az, kit kegyed szerelmével megajándékoz!

— Az pedig, kit én szeretni tudnék, szerelmemet nem viszonozza.

— A kegyetlen!

— Valóban kegyetlen. Azt várja, hogy én — nő létemre — tegyek szerelmi vallomást neki.

— És nekem nem szabad azon szerencsétlen szerencsésnek nevét tudom?

— Ön a lélekbuvárlat tudományában csak a küszöbön áll. Ön aligha fog messze behatolni.

— Kegyed bizalmatlan. Nem szabad kegyed kedvesének nevét tudnom?

— Gyula.

— Ah, angyal! én, én volnék oly boldog?...

Béla hallván a szirttetőn eme bizalmas párbeszédet, gyanuját valósultnak hivé. Fájdalma és boszuja kebelét elborítván, felsohajta:

— Hah, kígyók! csipéstek mérges, halált osztó: legyen halálos boszum is!... Mily boldogok ők, habár boldogságuk épülete szívem romain fekszik is! Mi marad nekem?... nyögés, kétségbeesés?... és a boszu!

A zene ismét megszólalt.

Béla óvatosan lenéze, és látá, mikép Gyula és Emma egymást átkarolva bizalmasan beszélgetnek.

— Hah, kiálta fel Béla — mily boldogok ők, és én mily boldogtalan! Minek nekem ez élet?... Haljunk meg mindahárman!...

E pillanatban Béla a beszélgetők fölé a szirttetőről leveté magát.

Azonban esés közben a sziklarepedésből kinőtt fa ágába ütődött, mely őt el — a vízbe lökte.

Emma a víz feccsenésére fölsikoltott, Gyula pedig a leesett ifju után a vízbe ugrott, s partra emelé az eszméletlent.

A zenészek segélyre siettek, s az éledezőt öltözőszobába vivék.

Gyula, fölismervén barátját, gondosan ápolá őt. Béla néhány percz mulva teljesen felüdült; csupán oldalán érze némi fájdalmat, mely az esés közbeni ütődéstől származott. Gyula vigasztalá őt.

— Hála Istennek! csakhogy nagyobb szerencsétlenség nem történt!

— Én nem tudom, mikép történt az egész eset.

— Bizonyosan nagyon kiléptél a szikla szélére s lábad megcsuszamodván, hirtelen leestél.

— Mintha álmodtam volna.

— Valóban igen szerencsés esésed volt, kedves barátom. Talán még föl is léphetsz ma estére szinpadunkon.

— Mint értsem ezt?

— Furcsa kérdés! nem kaptad leveletem, melyben egy színi előadás- és mulatságra meghíталak? En már jól betanultam szerepemet.

— Én nem kaptam leveledet.

— Tehát nem levelem következtében jelentél meg? Ezen még jobban örülök.

Béla, kinek Gyula szíves részvéte és barátságos beszélgetései kedvesen estek, szégyenlé előbbi heveskedését, zavarba jött, s csalódást gyanítván, nem tudá, mit feleljen a kérdésekre. Kéré Gyulát, hagyná őt néhány perczig magára.

Gyula anyjához siette föl, hol a vendégek közt Szórai Kálmánt, Béla bátyját találta. Gyula elbeszélé neki, miszerént Béla a szirttetőről a vízbe esett, s most öltözéssel foglalkozik. Kálmán, bajt gyanítva, rögtön öcscséhez vezeteté magát.

Béla igen örült bátyja érkezten; de még inkább a tőle átvett két levél tartalmán, melyekből kitűnt, miszerént: Gyula Emmának nem kedvese, hanem bátyja; a pesti városligeti bonyolultság véletlenség-ből eredt; Emma megvető levele a levélcsere következménye volt; a sziklánáli beszélgetés szerep-gyakorlat vala.

Béla hálát adott Istennek élte megmentése- s a dolog szerencsés kimeneteleért, s derült kedély-lyel mondá bátyjának:

— Ezen kert vize először megbetegített, másodszor meggyógyított.

*

Emmát könnyű volt a tévedésekről fölvilágosítani. A béke és szeretet ismét teljesen helyreállt. Béla sötét szándéka, mely a vízbeesést idézte elő, titokban maradt.

Béla örömmel vette át Gyulától a neki szánt szerepet, s fél óra alatt betanulá azt. Este a színpadon vidám kedélyvel jelesen játszott.

A színi előadás után nagy lakoma tartatott.

Végfalviné leányát és Bélát mint jegyeseket mutatá be a vendégeknek.

A JÖVENDŐLÉS.

Való történetkét fogok elmondani.

Egy cigánynő sompolygott V — helység utcáján, és vetőkártyáit nézegetvén, valamit tervezett. Egyszerre csak megáll; végig néz a házak sorain, melyek közül végre egyiket magának kiválasztván, a konyha felé közeledik. Körültekint és hallgatódzva ólálkodik az ajtónál; csak két nő beszélgetett a szobában, az udvaron mély csend uralkodék. A szobában jövendölésről beszéltek, mely egy cigánynő jóslata szerént a faluban csakugyan beteljesedett. Megörül e beszédre a kósza hitegető, és nagy remény közt bekoczogat. Szokott képmutatással elmondja ravasz jókívánatait és előszedi vetőkártyáit.

— Édes kedves leányasszonykám! mondasson magának szerencsét; higye el, még mind beteljesült,

amit én megjövendöltem. A mult napokban is én jövendöltem meg, amiről beszélnek a faluban. Tudom nem fog kedves leányasszonyka pár garast sajnálni tőlem, mert én egész életsorsát szóról szóra megjövendölöm.

— No hát mennyit kíván? De meg ne csaljon ám!

— Én tudományomhoz képest nem kívánok sokat. Igaz, mások kevesebbel is megelégesznek, de meg is csalják ám a kérdezőt: az én jövendöléseim, mondhatom, mind beteljesültek. Talán nem sok lesz — három forintocska.

— Ennyi hát az a pár garas? Aztán majd még nem is mond igazat.

A cigánynő ajkiról néhány hamis eskü és átok röppent le állításainak bebizonyítására, mire ő meg sem rázkódott. Zsuzsi hitt a hamis és szükségtelen eskünek, és ládáját fölnyitá. A cigánynő lopva pillantgatott bele, és nagy vágyódás közt nézdelé a szép ruhákat és a pénzt. Bankjegyek is voltak elrakva. Zsuzsi a kívánt pénzt előre kifizette, hogy csak igazat szóljon a csigánynő. Anyja is biztatta, hogy megtérítendi a hiányt, ha jó lesz a jövendölés.

A cigánynő kevergeti kártyáit és gondolkozik.

— Most legyen olyan szíves, édes asszonyság, menjen ki, különben nem állhatok jót a beteljesü-

lésről, csak a leányasszony maradjon a szobában. De ne hallgatódzék senki az ajtónál, különben — nem tehetek róla — mind megsiketülnek.

A gazdasszony kiment, és a kertben dolgozgatott; a férfiak külső dologra voltak.

— Kedves leányasszony! egy bankó kellene a tenyeremre; máskép nem jövendölhetek.

Zsuzsi egy öt forintos bankjegyet adott át, és várta a jó szerencsét. A cigánynő a bankjegyet kártyái közé keverte, és érthetlen szavakat mormolt.

— Most kössön, leányasszonyka, egy szép kézkendőbe három vagy négy sor gyöngyöt, egy gyűrűt és egy ünneplő ruhát. Ezeket tegye el menyegzőjére, és akkor vegye rá, hogy boldog lehessen. A menyegző nem sokára meglesz. De, hogy minden szerencsétlenségtől megmeneküljün, mielőtt egész életsorsát megjövendölném, kimegyek a temetőre, ezeket egy sirhantra leteszem és imádkozom; azalatt leányasszonyka is imádkozzék ájtatosan. Félóra múlva ismét itt leszek, de addig el ne hagyja az imádkozást.

Zsuzsi imádkozni kezdett; a cigánynő pedig a nyert zsákmánnyal elsietett.

Néhány percz múlva bejön az anya. Zsuzsi elhagyja az imádkozást, és elbeszéli a történeteket.

Várnak fél órát, várnak egész óráig; a cigánynő nem tért vissza többé.

— Miért is jött be oly hamar édes anyám! Miért hagyatta el velem az imádkozást?

— Ki hagyatta el? Elhagytad magad. Miattam imádkozhattál volna tovább is. Így büntet az Isten!

— Én elmegyek a lelkész urhoz. Tanácsot kérek tőle.

— Én is elmegyek veled.

Mindaketten elmentek a lelkészhez, s elmondák bajukat.

Az ősz lelkész ily tanítást adott nekik:

— Kedves gyermekeim! Ti nagy vétket követetek el. Nem az volt a véték, hogy Zsuzsi az imádkozást elhagyta; hanem hogy a jó cselekedettel rossz szándék volt összekapcsolva. Vétkeztetek mindaketten, mert Isten parancsolatát megszegétek; pedig tudhattátok, hogy az első parancsolatban tiltatik: a babona, jövendölés stb.

— Midőn hajdanában Isten az ő szent profétái által jövendöltetett, erre csak szentéletű embereket választott, kik nem pénzért, nem is a kandság kielégítésére, hanem szent célból, és csak az emberek üdvözségére szolgáló dolgokat Isten akarata szerint jelentettek ki. Amit a jövőről tudnunk kell, az ki van nyilatkoztatva szentreligióinkban; amit Isten tudunkra adni nem akart, azt isteni bölcs szándékból rejti el előlünk, és bizonyosan föl nem fedezi egy alávaló

ámítónak, ravasz cigánynőnek. Valóban szörnyen vétkezik, ki a csalfa ámítóknak, hizelgő ravasz cigánynők hitegetéseinek inkább hiszen, mint a szent vallás szavainak. — Az ilyen jövendölések néha néha beteljesülhetnek ugyan: de ezek mindig vagy csalárdul kiszámított terv-, vagy a véletlenségnek következményei szoktak lenni.

*

Zsuzsi és anyja nem jövendöltettek többé. Ha cigánynőt láttak, irtóztak vele beszédbe állani. Ha az valamelyik ismerősüknél jövendölni kívánt, iparkodtak a gonosz tervet megghusítani, s babonás felebarátjukat figyelmeztették eme közmondásra:

„Más kárán tanul az okos.“

KERTBEN.

A kertben egy lányka
Zöldséget öntözött,
S vidoran szökdécselt
A növények között.

Kora tavasz volt még;
A fák csak fakadtak,
A növények itt-ott
Bimbókat mutattak.

Felsóhajt a lányka:
,Hej, csak nincs még virág,
Bármint ápoljam is,
Még alig zöld az ág!'

,Oh, pedig beh nagyon
Szeretem a tavaszt,
Hogy minden virúljon,
Nagy vágygyal várom azt!'

Beszéd közben minden
Növénykét megvizsgált:
Nagy-e már a bimbó?
Nézelvén megmegállt. —

„Lányka! mért esengesz
Virágért oly nagyon?
Én rózsát mutatok,
Itt e kertben vagyon.“

„Hol látod a rózsát?
Mutasd meg barátom;
Minden felé nézek,
De sehol sem látom.“

„Ne is keresd, lányka;
Ha ápolnom hagyod
Entetszésem szerént,
Rögtön megláthatod.“

„Ápolhatod bátran,
Lelhatsz gyönyört benne,
Többet is mondanék,
Ha igazad lenne.“

Áll tehát az alku.
Tükört tarték elé:
„Két szép rózsát láthatsz,
Im, tekints csak belé!“

„Csintalan, pajkos vagy
Fiú! szint' gondolám...“
Beszélt volna; de én
Arczát — megcsókolám.

A NÖVÉNYORSZÁG.

A növényország egyének-
S családokból álló nemzet,
Hol szende egyszerűségben
Tapasztaljuk a szerelmet.

Némely virág távulról is
Élvezi a himporcsókot,
Melyet könnyü langy szellőcske
A kedvestől hozni szokott. —

Virágnak mondjuk a lányt is:
Szende bimbó mig kinyílik,
Gyöngéd, félénk, és azt hiszi,
A csók ő hozzá nem illik;

De mihelyt kezd kifejlődni,
Bátrabb lesz, s titkon megvallja,
Hogy a csókot a férfitől
Virágként szint' elfogadja;
De azt még vissza is adja!

A HŰTELENHEZ.

Lány! köröttünk a szerelem
Szép rózsalánczot fűzött;
Te feszítéd, — ím elszakadt
Orökre szívünk között.

Keblemre hullt egyik része,
A tövisék fölsértik;
Szivem, mely most is hön dobog,
Fáj, mert szüntelen vérzik.

Nálad maradt a másik rész;
Te ennek megörültél,
Kebledre így tavasz derült,
Eltünt onnan a zord tél.

Van virágod. Hókebledet
Felbokkrétáztad vele;
Lepkéket csábíthatsz hozzád....
Így kebled kéjjel tele!

174855

Figyelmeztetés.

A jelen „Szépirodalmi Dolgozatokat“ követni fogják a „Tanügyi Dolgozatok“; de csak úgy, ha a jelen első kötetke némi jövödelmet hozand a sz.-fehérvári reáltanoda javára. Ezért a tanügyi kötet kiadása elhalasztatik, s a t. közönség hirlapok utján fog a kiadásról értesítettetni. A tanügyi kötetke épen ennyire fog terjedni, mint a jelen munkácska; ára is annyi leend, t. i. borítékba füzve 30 pkr. — Kik a jelen kötetkét f. é. december végeig *megveszik* és a tanügyi részre *aláírnak* (nem előfizetnek), a második kötetet csak 20 pkrért fogják kapni. Neveik a munka végére ki fognak nyomatni. Ha a *vevő* nem tudatik, a számadás nyilván tartása végett az eladó neve lesz közölve.

Minden 5 példányra a gyűjtők és eladók ingyen kapják a 6-ikat.

A jövödelemről teljes számadás lesz közölve a sz.-fehérvári reáltanoda 1859-iki évkönyvében.

A szerző lakik Sz.-Fehérvárott a belvárosi tanodaépületben.